*** Variantã în lucru ***

Exemplarul transcris este cel de la **BCU Iași**, cota **RV.II-99**.
Format: 22x14 cm
Titlul copertă: Alecsandru I. Prințul român.
Pagina de gardă: imaginea țarului în picioare în costum militar (semnată: Ehrenreich Iunior sc.), sub imagine: Alexandru I. Împăratul a toată Róssia.

Pe foaia de titlu o gravură: Muză cu sceptru, care se repetă și pe prima pagină a traducerii.
Titlul: ARĂTÁREA STĂPÎNÍREI și a CARACTÉRULUI lui ALEXÁNDRU I, ÎMPĂRÁTUL A TÓATĂ RÓSSIA. Întocmită prin I.D.F. Rumpf, Crăiéscul Praisésc a Dirécției din Berlín Secretár-Expedítor, ȘI Mărírei Sále célui pre dreptáte și moștenitóri Cráiu al Borússiei FRÍDRIH VÍLHELM III ÎNCHINATĂ. Iară acúm întîi pre Romînie prefăcútă și tipărítă. Cu chípul împărátului. LA BÚDA, În Craiasca Tipografie a Universitátei Ungáriei, 1815.
Lista de prenumeranți aparține unui exemplar de la **BCU Iași** (**RV.424**)
Pe pagina de garda 2v este însemnat:
Această carte este a suptiscălitului: 1841 oc[t]brie 7, prot. C. Sachelarie

[În partea de sus este reluată gravura: *Muză cu sceptru*]

În cele de curînd ale Rossiei Annale (Istorii) strălucește un șir de ai celor mari, străluciți, vestiți și viteaji Stăpînitori, cum e: Vladimir I cel mare, din anul 980 și 1015, carele în ochii potrivnicilor înfricoșat și groaznic, iară întru a norodului său blînd, milostiv, și de bine făcători fu văzut. Acesta mai întîi rădică o casă și într-însa puse Icoane, prin care aduse credința cea creștinească întră oamenii săi, dirept aceaea de la Besearică în numărul sfinților ei fu pus. Iaroslav I, fiiul acestuia și cel adevărat urmăritori în scaonul stăpînirei. Ivan I, marele Prinț de Moscva, din anul 1462 și 1505, carele, prin vitejiile sale, au izbăvit pre norodul său de supt jugul cel greu al nedomeritului Tatarn, supt care ei acum aproape la 250 //2 ani gemea, și iarăși l-au adus la cea dintîi slobozenie. Țaar Ivan II cel mare, din anul 1535 și 1584, carele țărilor sale mai mari și mai late margini au pricinuit și la bunurile sale cele 31. 217 miluri cvadrate de mari, despre o parte cu tăria armelor, despre altă parte prin luarea locului din Nord-Asia, de 144.040 miluri cvadrate de mare, au mai adaos. Împăratul Petru I cel Mare, carele așijderea pre toți, și cei mai de aproape, și cei mai departe vrăjmași de pre la marginile împărăției sale i-au depărtat și înlăuntrul țărilor sale o nespusă liniște au băgat. Apoi, cea mult prețuită după dînsul, în scaon următoare Ecaterina II, carea, pre dreptate, în numărul celor mari, celor puternici și cu înaltă vitejie fu socotită, toate trebile și lucrurile împărăției întru bună orînduială le-au adus.

Acum nemica altă nu mai lipsea decît un Prinț, care toate încîlciturile cele dinlontru ale țării pentru norodul său să le îndrepteze, carele pentru toată nobilitatea grije să poarte, carele ca un prea ales viteaz, ca un purtători de biruință, ca o desfătare și podoabă a tot norodului întru toate să fie; unul ca acela, care cele pănă aci lățite de pre la marginile împărăției țări, mai tare să le lățească și țărilor sale mai folos și dobîndă să aducă. //3

Pentru Țeara Rusască iată că sosi acea desfătată și plină de nădejde zi, în care marele Prinț Alexandru se înălță pre scaonul Strămoșilor săi.

ALEXANDRU (Pavlovici), cel mai mare fecior al împăratului PAVEL I născut din MARIA FEODOROVNA muierea cea de a doaoa, fata lui Friderih Evghenie Duxului de Vitemberg. În 11 Dechemvrie 1777.

Cea de bine rîvnitoare ECATERINA își alesă un preabun tinăr, carele pre nepotul ei pre cărările învățăturilor celor înalte, și a năravurilor celor bune să-l povățuiască, și mult se îngrije, ca nimenea nicidecum întru aceaste trebi și de ea făcute orînduieli întru creșterea pruncului, să nu se mestece.

Ea puse înaintea Grofului Nicolae Soltikov, carele era cel mai mare de Curte Maghistru al Prinților celor tineri, un plan în forma unei întocmite Instrucții; din carele plan pilde la Povățuitorii sau Prefecții cei de curte să se dea, care, după cum vrea se arate, unul era, ce cuprindea în sine de tot feliul de alese pilde despre această Instrucție.

> „Pre tinărul marele Prinț nici în Poesie, nici în Musică să nu-l învețe, fiindcă la acestea a le învăța trăbuie fiind // 4 lungă vreme ca oarece bună pricepere prin aceste să-i bage în cap."

Și apoi și la celelalte învățături mai bună și mai ușoară cale a învăța va așterne, care Profesorul Laharpe, tinărului ALEXANDRU firește și frumos toate i le-au pus înainte, și mare grije au purtat, ca cele înainte puse învățături să le cuprindă cu mintea; Profesorul Kraft, carele pre tinerii Prinți îi învăța Experimentalnica Fisică *)[1]; vestitul Palas, carele pre tinerii Prinți în grădina lor la Pauloscki în Botanică îi învăța; dar povățuirea lui, trăbuia după porunca ECATARINEI să o îndrepte, căci că prin încurcatele Sisteme ale lui Linai, în capul Prinților oare ce idei să prăsise, acele din capul lor, după hotărîta voie a ECATERINEI să le scoată afară.

După aceia n-au putut împărăteasa, care tare dorea să fie numită mumă-mare, să ajungă a vedea pre Nepotul ei însurat, căci ALEXANDRU încă nu ajunsese a fi de 16 ani de vîrstă, și trăbui să se înalțe pre scaunul împărăției. // 5

El se căsători în 27 zile ale lui Septemvrie 1793 cu ELISAVETA Alexiovna (mai întîi fu numită Maria Loise Avguste) fata răposatului moștenitoriului Prinț Karl Ludovik din Baden, născută în 12 Ianuarie 1779.

Un bărbat, carele mulți ani în curtea cea împărătească din Rossia au petrecut, și familia cea împărătească nu odată, ci mai de multe ori o au văzut într-o săptămînă, despre următoriul în scaunul împărătesc marele Prinț, următoarele înștiințări au făcut:

„De acest tinăr Prinț pentru a lui firească frumusețe și moralnice bunătăți toți cîți îl vedea se mira. Se află într-însul așa adevărate idei, care pre noi ne îndeamnă a socoti că ar fi ca ale lui Telemah. Ba doară i-am putea noi și mai mult a-i da, de cum se ceteaște că ar fi făcut Fenelon întru creșterea ucenicului său, dacă nu am fi, cum acesta întru așa creștere, au avut lipsă de a-i arăta cunoașterea de preteșug. Urmările înțelepciunii sînt înlăuntru, în care Prințul se află. El are cele preaiscusite cugete ale ECATARINEI, un duh adevărat al gîndirilor, și o foarte cu anevoie întru alții de a se afla înțelepciune, și o fire multe lucruri deodată cu mintea a cuprinde, care la foarte puțini se afla, și altora numai ca o părere li se vede a fi, neștiind ei // 6 cît de strîns au trăbuit acesta să viețuiască. El în latul și lungul împărăției sale este cel mai frumos om, el este întru frumusețe, blîndețe și întru facerile de bine asemene maicii sale, pre dînsul îl roagă soldații și ofițirii pentru a lui mare pricepere se miră. De multe ori este el mijlocitori întră singuri stăpînitorii, întră tatăl său și întră nenorocoșii aceia, carii asupra lor aduseră mînia cea împărătească. Natura l-au împodobit pre dînsul cu toate darurile cele vrednice de iubire, și cu moștenirea a cei mari împărății în lume. Cerul de sus i-au orînduit lui, ca patruzeci de milioane de oameni, preste care împărățește, fericiți supuși să-i facă.”

O deplinită întîmplare a stărilor împrejur în 12 Martie 1801 pre acest de 24 de ani Mare Prinț, ca ALEXANDRU întîi îl rădică în scaunul împărătesc, și aceasta este nu bîrfeală, ci vorbă adevărată, cum că la moartea ECATARINEI, numai aceasta au fost pricina de n-au urmat el întru împărăție îndată după moartea ei, căci că ECATARINA sta în chipzuri, și nu știa, lăsa-va după moarte pre fiiul ei au pre iubitul ei Nepot, ca să primească corona împărăției Rusăști.

---

[1] *) Cînd odată Professorul Kraft îi puse înainte multe ipotesuri despre firea luminii, cum că adecă lumina de-a pururea din soare are a sa curgere, cel de 12 ani Alexandru îi rupse cuvântul, și zise: Eu aceasta nu o cred, căci că de ar fi așa, soarele din zi în zi ar trăbui să fie mai mic.

După ce s-au așezat Alexandru pre Scaonul împărăției, cea dintîi a lui poftă fu, ca să fie pace. El trimise pentru aceia cătră // 7 London și cătră Paris (fiindcă Rosia avea în vremea aceia răsboi cu Anglia), neînchiind încă pacea cu țeara franțozească. Alexandru vrea să facă pace cu amîndoi. El scrise cu mîna sa o Carte la Craiul Angliei, în care Carte îl înștiințează pre Craiul, cum că el este șezători pre Scaunul împărăției. Trimise un Ofițir cu această scrisoare, și aceasta fu cea mai dintîi grabnică poruncă, care o dădu noul împărat.

Această prietenească apropiere luă fericită urmare, și încă în luna lui Iunie întră țara Rusască, și întră Anglia se închie Comisia de a putea umbla de la un loc la altul cu corăbiile pre mare, care Comisie de slobodă umblarea corăbiilor pre mare întră dînșii cu această tocmeală să făcu, ca, adecă, de cumva va fi ceva prepus, să îndrăznească unul ale celuialalt Corabii a le cerca.

Împăratul Alexandru din inimă arată, cum că mijlocirile de silă făcute slăbesc puterile duhului, și creșterea descoperirilor o împiedecă, și cum că numai o slobozenie pricinuiesc oamenilor a gîndi și a lucra ca să se poată la mai mare vredicie a se rădica, - Alexandru de mult era gata spre acesta, pre norodul său prin iubire și blîndețe a-l stăpîni, și întră sine, și întră supușii săi nici o deosebire a face, și a sa de împărățit sau de stăpînit // 8 voie ca un Resultat a celor mai înțelepte voi ale supușilor săi a o socoti.

Abia puse împăratul hotar celor dintîi ale ocîrmuirei de obște rații, și îndată păși la o noao formă a cei din lăuntru purtare de grije a cerății. Prin un Decret din 18 Martie fu înștiițat Senatul, cum că împăratul în locul celui pănă acum fost al cetății sfat în curtea sa alt neschimbat **sfat** cu deosebite dreptăți și-au ales, ale acestui sfat orînduieli să fie aceste; Rațiile împărăției, precum și cercare acele în bună orînduială a le aduce.

De un veac și jumătate stă în țeara Rusască o Politicească Incvisiție pentru a pedepsi și a pune la închisoare pre cei ce turbură și sparg pacea și liniștea stăpînitoriului. Aceasta fu urzită încă de pe vremea lui Țaar (împăratului) Alexie Mihailovici, de atunci stăpînirea mai păciuită și mai liniștită au fost.

Petru cel marele pre mulți au aflat, carii tăinuit voia, iară alții cu jurămînt se legase împrotiva Persoanei lui, și în cea la iveală dată s-au desvălită împrotivnică voie a Nației împrotiva înnoirilor așezămînturilor sale, care cea de taină a dreptății - Cănțălărie nu numai că nu le-au ținut, ci încă puterea acelora mai tare o au ascuțit-o. Adunatele puteri întru schimbarea Scaonu-// 9 lui, care următorii lui întru schimbarea lor îl vor rădica și-l vor surpa, pre fieşte carele din aceia îi împinseră, de la acest înfricoșat Scaun de judecătorie o adevărată siguranție să aștepte; care el, după cum cunoștința ne arată, pre nice unul nu-l silea.

Petru II. Cu bune și omenești simțiri, ca carele puțini de cei mai înaintea lui au fost, cea de taină Cănțălărie de Incvisiție o au stricat, dară n-au ajuns să trăiască atîta, cît să poată la aceasta temeiuri stătătoare a-i pune.

Ecatarina II. Carea față fățiș au cunoscut, cum că temeiul acestei rădicate Instituții este Împrotivitoriu, îndată la început orîndui, ca să se strice această Cănțălărie. Apoi mai tîrzi după trecerea a vreo cîțva ani, lăsă ca această de Instituție Cănțățărie și mai încolo să stea, însă cu nume de Expedițiia cea de taină, precum și supt însăși a ei povață, și mai domoală decît cum au fost supt cel mai denainte în Scaun șezătoriu.

Și așa au ținut acest Tribunal, tocma de n-au și fost în vremile cele de pre urmă așa de înfricoșat, totuși de-a pururea urîcios, și silitoriu, pănă la începutul veacului al noaosprezecele; dară aicea înțelepciunea și omenirea lui Alexandru îi puse hotar acestuia. // 10

Politiceasca Incvisiție, care în 21 Martie 1801 în zioa a doaozecea șederea lui Alexandru pre Scaonul împărăției, în vederea Adunării cei mari nu se arătă așa de îngrozită, precum în țările cele Catolicești, spre cele ce sînt ale legii.

Întru această vrednică de încemnat mai sus pomenită zi, se duse împăratul în Personá la Senat, și întru acea de obște a Senatorilor Adunare șezu la locul cel mai întîiu; și lăsă acolo întră alte multe dinnafară orînduieli un Manifest să-l cetească, prin care descoperea Politiceasca Incviziție în veac stricată și lăpădată să fie, fiindcă, după cum în Descoperirile cele frumoase să zice: „Într-o cetate bine orînduită, toate călcările de lege numai prin cea de obște putere a urzitelor legi trăbuie descoperite, judecate și pedepsite."

Împăratul Scaunul său cel împărătesc îl încungiură tot cu bărbați dătători de sfaturi, carii gîndurile Publicului pentru ei le avea, și preste aceasta preste tot pre ceale dintîi ale cetății deregătorii le avea. El cel pănă aci fost Prințip de Avtocratie, de tot l-au stricat. Aceste cumpătate Reguli lui îi fură de lipsă. El foarte s-au grăbit ca să le facă desăvîrșit și întregi. Toate celelalte planuri, adecă: ca în țară să așeze drepte orînduieli pentru vrednicia omenească, trăbuia încă pre lîn- //11 gă cele întinerelul cap vîrîte învățături și Experințe, spre folosul Staturilor, să se întărească mai bine, căci încă numai abia întărite era. Toată gîndirea lui cea mare, ca să aducă în cele dinlăuntru ale țării sale, cele ce Tațitus despre împăratul Nerva au vestit: **Imperium și Libertatem** a le împreuna, trăbuia mai întîi prin cele mai dinnainte isprăvite și întocmite Reguli să fie povățuită; cele învîrtite, și împrotiva dreptăților și deatoriilor stăpînitoriului a mulțimei norodului cugetări, trăbuiesc cu ceva și mai nainte curățite și rătezate.

O parte dintră norod ținea cum că aceste orînduieli numai din voia sa, prin singură puterea lui și din greșeală le-au așezat: aceste dară într-adins din greșala sa așa urzite orîndueli să se întoarne iarăși la starea sa. Iară unii, și mai cu samă cea mai mare a norodului parte credea cum că în cele cu temei ale acestei noao Sisteme orîndueli, vrea să descopere o potrivită slabă pentru Caractirul Nației și pentru cei mai mari ai țării orînduială; și cu mare dorire a inimei aștepta, ca aceste așa în grabă și cu încurcare lucrate orînduieli, care numai după capul puterei sale prin urmarea în stăpînire le-au urzit, iarăși să le strice. Dar cei mai mulți, pentru care mai cu samă și era aceste orîndueli, mai tîrziu totuși se deșteptară, și văzură cum că împăratul nu din //12 greșeală, nici din nepricepere au strămutat cele de mai nainte de alții puse Reguli, ci pentru cele private interese acestea ca mai bune le-au așezat.

Ca aceste nedrepte cugete împăratul să le îndrepteze, toată grijea sa și-o puse, toate prilegiurile, care lui îi era îndemînă, le întrebuința, ca luminat chiar și întru auzul tuturor să se vestească:

> Cum că această lege preste dînsul este, cum că el este numai cel mai mare puitori și dătători de lege, și cum că cea mai mare putere pururea numai o slavă sau tîmpărată putere de a pune legi poate fi.

Toate jelbele, care din volnica alegere vor fi făcute, se vor lăpăda, însă totdeuna cu știrea acelui mai de sus a dreptăților fundamentalic rînd. De multe ori au cetit împăratul pentru aceea pre lung scrise scrisori, la care el cu scurte cuvinte au răspuns jeluitoriului. Întră altele cunoscute și la lume date, frumoase scrisoare fu ceaea care o trimise cătră Prințipisa Galițin, care ca un îndemn de a dobîndi mare grație a sa rugăciune sau cerere împotriva orîduielelor o au dat înluntru, adecă cum că împăratul este mai presus de hotarăle legii, sau cum că împăratul mai mult este decît legile; răspunsul împăratului așa fu: // 13 „Mai sus sau mai mult decît legile a fi, tocma de aș putea eu aceasta să fac, totuși n-aș voi a face, căci că eu nici o putre adevărată în toată lumea nu cunosc, care să nu atîrne de la legi."

Însuși închipuitoarea monetă, care El la a lui încoronare și o au ales, despre această mare întărire mărturisește, pre această Monetă de o parte stă închipuită forma Monarhiei, și de ceia parte stă închipuit un rătezat Stîlp cu slove rusești scris: Așezămînt (ЗАКОИЪ).

Cu aceste cumpătate reguli, care mai cu samă cuprind îndreptările sau povățuirile grijilor stăpînitoriului, tare fu legat împăratul nespusă grije pentru tot cuprinsul țării a purta. Purtarea de grije a unui stăpînitori este cea mai bună Shoală a Meșteșugurilor cetății; împăratul poate întru a sa înaltă Stație despre toate lipsele, și despre spargerea a multor întîmplări să se învețe, fiindcă a sa însuși Esperienție în toate unghiorile străbate. Cum că acele cunoștințe a lucrurilor, care El prin cea obicinuită a lucrurilor cercare și-o agonisise, doară în ochii bărbaților celor cu multe griji învăluiți, ce în toate zile era pre lîngă dînsul foarte puțin au fost prețuită, ca să poată da afară o noao organisație la Dere- // 14 gătoria cetățenească. O poruncă de Cabinet din 29 Mai 1801 care o au dat Senatului, ca să tocmească o îndreptare despre deatorințele și dreptățile Monarhului, luminat descopere cugetul împăratului.

Afară de toată îndoiala este, cum că Alexandru aceste învățături, care El întru acest chip le-au poftit, nu ar fi putut altmintrea și mai pre ușor a le agonisi. Noi sîntem încredințați, cum că El nu fără deplinită pricină acaste Prerogative la cele de față întrebări au dat, și așa dară după dreptate trăbuie a le și primi, că aceste fură întîi hotărîte, ca să-și descopere cugetul său și să se gate a se osteni pentru cele înainte stătoare mutări.

Cum că împăratul ar fi avut adînci fundamenturi sau pricini ca orînduialele în Senat lucrate să le strămute, nu este nici o lipsă a arăta. Acest preaînalt al împărăției Tribunal, ce fu încă din vreamea lui Petru celui Mare prin cea dintîi Instație în lucrurile cele de judecătorie, spre apărarea legilor și spre cel dinlontru Țentralpunct a Deregătoriei cetățenești orînduit, întru atîta îndelungată vreme numai forma rămase de dînsul. Așadară gîndul împăratului, precum urmările au arătat, n-au fost altul, fără acesta, ca orînduiala lucrurilor și așezămîntul, în starea, în care //15 au fost, să-l aducă și Senatul la vrednicia unei moralicești de mijloc Personă întră norod și întră stăpînitoriul împărat să-l rădice.

Pănă aicea fu împărăția Rusască de Stăpînitorii ei cu cel adevărat cuget al Avtovrației ocîrmuită: toate cele ce făcea, și se tocmea, toate trăbuia împăratul să le cerce, de el fieștecine despre toate și pentru toate trăbuia să întrebe, și El la toate trăbuia să răspundă. Cum că Stăpînitoriul întru așa încurcată stare a lucrurilor, tocma de ar fi și voit, tot nu ar fi putut deatorințele sale fără întristare și fără de năcaz a le împlini, lesne poate fieștecine să socotească.

Întră altele, ce cugete se vor fi vîrît, și se vor fi învăluit prin capetele norodului, văzînd cum merg lucrurile, și cum stau toate orînduialele, nu e cu putință să-și poată cineva cu mintea închipui. Cele de cîte zece ori judecate lucruri, care nu numai prin toate jelbile s-au petrecut, ci chiar de împăratul isprăvite, vinea la următorii lor sau după stările împrejur ale vremii înaintea scaunului împărătesc iarăși se aducea: „Drept este ceia ce poruncește Suveranul (împăratul) iar nu ceia ce zice legea", așa glăsuiesc cuvintele cele aurite ale jeluitorilor. Și tocma cercătoriul, cel ce pentru ca să i se facă dreptate la Monarhul său au năzuit, socotea u- // 16 neori, să se mai roage de a lui milă, – și blîndețe.

Dacă în curgerea trebilor va să se țină dreaptă orînduială, dacă în lucrurile cele ce se țin de Tribunal cumpănită regulă va se se facă, și iarăși dacă cu totdeadinsul poftea, ca în cugetele norodului legile și orînduialele să facă ceva lucrare; cea mai dintîi grije trăbuia să fie, ca Avtocratia mai domoală să o facă, și să o aducă la o legiuită Monarhicească de cetate formă.

În 15 septemvrie 1801, cu mare pompă se făcu încoronația împăratului Alexandru[7] în cetatea Moscva. Manifestul, carele cu prilejul acestei încoronații fu dat la iveală, este cea mai frumoasă înștiințare și cea mai întocmită descoperire și este cu adîncă înțelepciune împodobit. Prin care Manifest, împăratul Alexandru I mare cinste au făcut începutului împărăției sale. Iară Manifestul așa sună:

Noi, Alexandru I, din mila lui Dumnezeu, împăratul și singur stăpînitoriul a toată Rosia ș.c., ș.c., tuturor facem de știre: fiindcă noi, deodată cu urmarea în scaonul împărătesc al strămoșilor noștri, împreună și toate deatorințele ale înaltei noastre slujbe asupră le-am priimit și în sufletul nostru am cunoscut cum că, dintru această clipită, cele mai dintîi ale noastre griji trăbuie // 17 să fie ca pre norodul cel noao supus să-l facem fericit. Drept aceaea, noi toată voința noastră într-acolo o am dus și o am îndreptat și, pentru ca acestora orînduială cu sistemă să întocmim, încă în zioa dintîi în carea începurăm a împărăți, cu temei am așezat ca toate stările întru ale sale dreptăți și prerogative năvătămate să se întărească. Pentru aceaea, noi diplomele nemeșești, care, puterea sa, din multe grămădite stări împrejur, în multe împiedecări foarte o pierduse, iarăși le-am adus la starea lor. Orînduialele cetății le-am întărit și cetățeanilor cele de mai nainte ale lor dreptăți nevătămate iarăși li le-am întors înapoi; toate negoțitoriile, ori de ce feli de averi, sînt slobode a se face; țăreanilor celor ce le era oprite, pentru lipsa lor, pădurile a se folosi, de aici înainte, iarăși li se îngăduieste. Fiindcă noi, întru acest chip, detorințele noastre înaintea lui Dumnezeu le-am împlinit, așadară nicicum nu ne îndoim cum că noi, prin aceasta, n-am fi ajuns gîndul nostru. Întregimea împărăției atîrnă de la vreme și, prin cea neîncetată strădanie, pentru obște se va face deplinită. Prin toate aceaste orînduieli, am voit noi numai a arăta cît de cu mare sete așteptam cea de obște slobozenie; cît de plăcut este noao aceasta, ca celor adevărați fii ai țării să le arătăm cum că, spre împlinirea a toate orînduialele, foarte mult ne sîrguim. Cel Atotputernic și Prea- //18 înalt au binecuvîntat voința noastră și începutul nostru. Atotputearnica mînă în toate lucrurile cele bune au fost cu noi, ca noi pre norodul cel noao încredințat să-l apărăm și să-l ajutăm. Întru această zi, în carea El blagosloveniia cea de sus a Lui preste capetele noastre o au turnat, săvîrșirăm și noi lucrul cel sfînt al ungerei și al încoronării cu fericire. După ce noi, pentru cea mare a Lui pentru noi purtare de grije, laudă de mulțemită I-am adus, nu putem altă mai bună jertvă a-I aduce, decît ca această zi, pentru darurile mai în jos noao arătate, în inima norodului zi de prăznuire se o facem.

1. Noi, în anul acesta, pre toate stările de supt împărăția noastră le iertăm de a prinde la cătane.

2. Milostivește poruncim ca la cea dintîi strîngere a banilor coronei de pe anul 1802, tuturor acelora carii deatori sînt a plăti această dare din darea ce trăbuie să plătească pre cap, cît 25 copeche, li se iartă.

3. Toți carii pentru ceva lucruri trăbuie să dea sau să plătească gloabă de bani, și pănă acum încă n-au plătit-o, poruncim noi ca uitată să li se facă.

4. Arestanții sau robii aceia, carii pentru deatoriile de dare la coronă pîra încă nu o au ispră- // 19 vit-o, la închisoare se află, poruncim noi, de cumva se dau undeva așa feli de arestanți și nu sînt în stare de a putea plăti, să se sloboadă și această deatorie de la ei mai mult să nu se ceară.

5. Tot fealiul de venituri pentru coronă sau pentru lucrurile criminalnice, care preste 10 ani au ținut și pănă în ceasul acesta încă nu s-au sfîrșit, să înceate. Și dacă, undeva, cineva pentru așa feli de lucruri la închisoare se află băgat, negreșit să se sloboadă.

6. Milostiveaște iertăm noi și acele deatorii care coronei, din moșiile lor, cei ce au adormit trăbuia să le dea.

7. Iarăși poruncim noi ca toți aceia, carii pentru plățile ce sînt deatori coronei mai mult decît de 5 ani se află la închisoare, unde se vor afla de aceștia, și întru adevăr nu vor fi în stare de a putea plăti, să se sloboadă.

8. Fiindcă noi tuturor acelora carii preste marginile țării noastre au pășit le-am dat iertare greșelei și le-am îngăduit ca iarăși să se întoarne în cea de moșie a lor țară, așa, noi și acum arătăm tuturor țăreanilor, carii sînt supt Direacția Coronei, precum și celor ce sînt supt a împărăției, a Curții Appanaghei și a Economiei Direcție, sau celor ce sînt orînduiți spre paza lucrurilor și înlăuntru, // 20 în țară, sînt, cum că milostivește îi iertăm, numai cît ei vor trăbui, la locul acela unde mai înainte au lăcuit, în vreme de 2 ani începînd din zioa aceasta, să se înștiințeaze.

9. Așijderea, și toți aceia, carii pentru vinderea de sare preste poruncă se află la închisoare, să se sloboadă.

10. Tuturor milităreștilor ofițiri pănă la oberster, supt care și obersterul se înțelege, milostivește îngăduim ca încă, pre lîngă plata ce au avut pănă acum, a patra parte din acea plată să li se mai adaoge.

„Fiindcă noi, întru acest chip, tare ne-am ostenit ca legilor de la Dumnezeu noao încredințate să facem destul, și greotățile norodului din parte să le mai ușurăm, pentru aceea poftim noi ca, toți credincioșii fii ai țării noastre, dimpreună cu noi, rugăciune cătră Cel Preaînalt se înalțe; ca prin cea nemărginită a Lui bunătate și dumnezeiască înțelepciune, toate zilele stăpînirei noastre întră zilele cele spre mai bună pășire cătră faptele cele bune și luminarea Țării Rusăști să le numere”.

Dat în cea de lăcuință a noastră cetate Moscva, în 2 septemvrie 1801.

Alexandru

//21 Împăratul drepturile cele de ocîrmuire ale senatului le-au mai înnoit și le-au mai lățit, și pre acel senat, prin decreturile din 27 avgust, și altul din 10 septemvrie, ca pre un mai înalt tribunal le-au rădicat la treaptă a fi o mijlocitoare personă întră împăratul și întră norod, și i-au dat

noao și hotărîtă orînduială și administrație. Cea mai mare vrednicie a judecătoriei este cel mai ales cap a greotăților: senatul, ca apărătoriul legilor. El poartă grije despre cheltuiale și despre veniturile cetății și poartă grije pentru mijlociri de ușurare în lipsele norodului, poartă grije pentru pacea cea de obște și pentru siguranție, și încă și ca să surupe pre toți aceia carii lucră împrotiva poruncilor. Senatului toate celelalte locuri de judecătorii îi sînt supuse: el pune deregătorii și face orînduiale întrînsele în țircului lui, de dînsul se ține cea mai mare de judecătorie revizie a tuturor celor cetățenești și țărănești criminalnice lucruri, încă și grijea despre lucrurile ministrilor. Nicio apelație nu este statornică, nici ce s-au ales dintr-însa nu rămîne, încă, nici de va fi fost apelația chiar la împăratul, nu stă, numai în unele hotărîte întîmplări. Un decret al senatului atîta putere cuprinde în sine, cît și un decret al monarhului, numai cît monarhul sau al său cu numele decret (poruncă de cabinet) poate // 22 porunca senatului a o opri. O personă din senat nu se poate judeca, fără numai cînd va fi tot senatul adunat; însuși împăratul stă despre partea sa, despre o parte Ministru Dreptății, ca născut Gheneral-Procurer, și cea mai Mare Persoană A Tribunalului, fără de supscrierea acestuia niciun decret nu e de treabă; celelalte mădulări, a cărora număr nu e hotărît, se numesc senatori.

Așadară, ocîrmuitoriul senat poartă grije mai cu samă despre dreptăți, iară cel sfînt ocîrmuitori senat poartă grije despre cele ce sînt ale legii sau credinței; și despre cele mari lucruri ale țării, împăratul cere sfat de la sfetnicii cei de taină ai împărăției și de la ministrii cetății. Aceștea sînt cele trei mai mari adunări pentru persona monarhului, organul voinței sale, prin carii celelalte lucruri a împărăției rusăști se îndreaptă.

Pentru deschilinite deregătorii ale lucrurilor împărăției sau țării, opt despărțituri au orînduit împăratul; dintră aceste opt, fieștecarea închipuieste un Ministerium. 1) Puterea de țeară. 2) Puterea de mare. 3) Cele dinafară griji, acelora stare în cele mai înalte ale țării coleghiuri se face. 4) Deregătoria dreptăților. 5) Cele dinlontru griji. 6) Finanția. 7) Negoțitoriile. 8) Deșteptarea sau luminarea norodului. Toate aceste deregătorii au al său mi- //23 nistru și fieștecare ministru dintră aceștia are al său de ajutori ministru.

Ministri sînt mădulările sfatului și au scaon și leafă în senat. Fieștecare ministru în sfîrșitul anului, prin orînduiala senatului, trăbuie pentru toate cele lor încredințate lucruri în scris să dea sama. Un gubernium cetățenesc și un gubernium de război este mai mult decît fieștecare alt guberniat, căci cel cetățenesc și cel de război guberni închipuiește Persona împăratului. Puterea lor se întinde preste drepturile cameralicești și politicești. Guberniei cetățenești îi este despre o parte rînduit un sfat de ocîrmuire, prin care tocma ca Gubernia de război împiadecă ca nu ceva împrotiva legilor să se lucre. Pentru acesta, mai cu samă Decretul cel din 4 avgust 1802 s-au îngrijat ca acesta puterea sa să nu și-o lățască preste hotarăle legilor, să nu se mestece în lucrurile cele de judecată, și întru alegerea nemeșilor, a cetățenilor și a țăreanilor, și se nu îndrăznească pre niciun deregători din stația sa a-l înstreina.

Spre întregimea a cei de obște a dreptății deregătorie, încă supt împărăteasa Ecatarina, de multă vreme, se făcuse așezămînt, dară prin multe întîmplări au rămas în veachiia stare. Comisia de Dreptate fu de nou orînduită. Împăratul au înștiințat cum că el norodului său hotărîte legi va pune. // 24 Duhul, carele în cele orășenești și criminale orînduieli stăpînește, este filosoficesc, blînd și iubitori de oameni; spînzurările și pedepsele spre piiarderea vieții de tot sînt oprite și, după

dreaptă măsură a greșelei și a lucrului făcut, le aduse la pedeapsa pe trup sau lau gloabă de bani, piiarderea cinstei, închisoare, înfruntări sau ca la lucrurile de munte să se pedepsească.

În lucrurile cele de munte, averile orășenilor sau ale țăreanilor mai mult nu vor merge în mîna coronei, ci se vor da celor de acele adevărați moștenitori, care pînă acuma numai nemeșilor le era îngăduit.

Tinărul stăpînitori nici într-un chip nu putea suferi unele nedreptăți, care așa mulți nenorocoși, supt cei de mai nainte stăpînitori, au trăbuit să pătimească. O comisie a sa, întru cercarea celor mai dinainte criminalnice lucruri orînduită, din zi în zi da înștiințare întru urmarea acelora din porunca împăratului, ocîrmuitoriul senat un foarte mare număr dintră persoanele cele slobode din izgonire iarăși le-au chiemat înapoi și i-au orînduit în cea mai dinnainte a lor stare și bunuri. Preste tot, tot feliul de dreptăți au lăsat să li se facă. Mulți din Siberia s-au întors înapoi în brațele familiei lor. Mulți dobîndiră îndărăpt cinstea pierdută, precum și bunurile // 25 pierdute. Multora li s-au scăzut din pedeapsa ce avea de a pătimi sau fură de tot iertați; am numărat în scurtă vreme ca la 150 persone, carii din cea grea și nedrept loruși pricinuită izgonire au fost scăpați.

Supt Petru cel Mare fu rădicată o școală de învățături sau științe [8], de care fata lui, Elilabeta, și ministrul ei Osterman[10] și cea plină de duh Ecaterina II mare grije au purtat. Dară sămînța, carea cel cu nume cinstit Alexandru I o au semănat, făgăduiește un foarte bun săceriș. Cele ce supt stăpînirea lui pînă acum s-au făcut, sînt ca pașii uriașilor pe lîngă ale celor de mai nainte. Pre dreptate se arată cum că, nici într-o împărăție din Evropa, învățăturile și științele nu sînt mai împărătește răzimate și ajutorate, și nicăiri nu se fac mai multe cheltuieli pentru sporirea întru științe. Încă ca Mare Prinț deșteptă împăratul pre învățații din Rossia, ca, prin lucruri pline de științe întru a lor de la mumîni împreună cu țița suptă limbă, luminarea întru folos a o aduce să cerce; cea mai dintîi grije a împăratului au fost ca pre norod să-l aducă la lumină. Cum că el se ține pre sine a fi cel dintîi și adevărat temei al fericirei stărilor, nu numai ale sale, în cele de față ale stărilor scrisori supscrieri îl arată, ci și însuși ale sale // 26 făcute lucruri, precum cunoștința noroadelor streine, deșteptarea științelor, îmbunătățirea și lățirea acelor de obște îndreptări și deprinderi. Cel dintîi pas a lui Alexandru fu ca să se rădice un Ministerium pentru luminarea norodului, și pentru acela să se facă un coleghium care se aibă acest nume: Cea mai Mare Direcție a Shoalei. Planul cel pus de la cea Mare Direcție, ca să se orînduiască pentru tinerime înalte și mici forme pentru învățături, de la cea mare vrednicie fu priimit. După acel plan, fieștecare beserică o shoală, tot districtul o shoală și fieștecare cetate de gubernie un ghimnasium să aibă. Țeara Rusască pănă acum n-au avut mai mult de trei universități, adecă: Moscva, Vilna și Dorpat; dintră aceste 3, cea de pre urmă au făcut-o împăratul Pavel I. Iar Alexandru, de nou, încă 3 universități mai întemeie la St. Petersburg, Kazan și Harkov, mai lucra încă, ca și alte noao Academii să zidească, la Toblosk, UsciukVeliki și Kiov[15], unde odată era universitate, ca fieștecare țircul sau ținut a mai multe gubernii să aibă o universitate. Universitățile după norma academiilor nemțești fură întocmite și fețele la acele // 27 universități orînduite căpătară hotărîtă întră celelalte stări stare, pănă la cei ce învăța, carii după sfîrșitul învățăturilor era în starea stegarilor, candidații cu starea laitenanților, și maghistrii cu a căpitanilor, și un doctor se va socoti în al 8-lea clas, în care e maiorul.

Tot feliul de țensuri, care în cetăți și la curți era orînduite și făcute, fură stricate, și iarăși fu slobod din țări din afară a se purta cărți. Toate țensurile în împărăție a cărților celor tipărite se vor

lua de Dumnii poliției și se vor da la universitate. Cele private tipografii au fost slobode și o mulțime mare de cărți cu cheltuiala Cabinetului au tipărit. În anul 1802, au adus summa care Cabinetul pentru tipărirea acestor cărți au dat, 160.000 ruble.

Alexandru, cu această mare sumă, îndată cumpără multe de științe cărți pentru folosul cel de obște a celor învățate institututuri. El au cumpărat cel de Mineralii Cabinet pentru 60.000 ruble, cel Naturalnic-Fisicesc și Cabinetul de Bani al prințului Iablonovskaia, pentru 50.000 de galbeni, Biblioteca directorului Ohs în Basel, pentru 20.000 ruble.

Împăratul, ca să nu lase nicio mijlocire necercată, cele de folos științe înlăuntru în țară a le aduce, au poruncit, cu cheltuialele // 28 sale, mai mulți luători de samă să călătorească în cele din afară țări; dintră aceștia, unul fieștecare deschilinit lucru avea cu ochii de a însemna, p. p. ce se face cu cei săraci și cum se grijesc pădurile, și alte de acest feli multe. Ghenerariul Hitrov fu trimis în țări din afară pe 3 ani, cu plata de 25.000 ruble pe an. Dumnul Vraxel fu trimis în Anglia cu 5000 ruble pre an, groful Plater fu trimis cu 15000 ruble pre an în Țeara Nemțească, ca să poată învăța cea mai aleasă grije a pădurilor. Spre ajutoriul negoțitorilor, ca mai cu samă mai ușoară și mai aproape negoțitorie să poată avea cu China și Iapan, lăsă împăratul a face o călătorie, care mai întîi cu corăbiile rusăști de supt porunca Dumnului Krusenstern, în anul 1804, 1805 și 1806, cu fericire au săvîrșit-o. Ca un așa bun prilej pentru lățirea științelor omenești să nu rămîie fără de folos, au lăsat împăratul ca mai mulți învățați să chiiame și să călătorească cu el.

Afară de îngrijearea ce avu pentru bună creșterea tinerilor, își mai agonisi șieși acest stăpînitori laudă și prin alte spre veacinica pomenire făcute fapte bune, mai făcînd adecă orînduieli de ajutori și de purtare de grije pentru cei lipsiți de ajutori nenorocoși și pentru creșterea pruncilor celor săraci din înaltă și din mai de jos stare. Aici se împărți mulțemita pentru cele cu omenească priete- // 29 nie făcute osteneli ale lui Alexandru și a maicii lui, rămasei văduve, împărătesei Maria, care, așijderea, în anul 1804, unsprezeace de nou deplinite gătiri au rădicat, preste care, precum și preste alte 7 în St. Petersburg de curînd zidite, însuși ea se făcu mai mare director. După ce pe cea numită Findelhaiser, bine au înzăstrat, au mai rădicat încă și alte trei deplinite institututuri pentru cei săraci, adecă: căsile văduvelor și casele celor bolnavi.

Pentru economia cea de cîmp și mai ales pentru lucrarea pămîntului ca să se facă, făcu împăratul mari deșteptări. În Decretul cel dat preoților, celor ce au moșii în țeară, așa este scris: „Fiindcă preoțimea este de la Dumnezeu orînduită ca să poarte grije de obiceiurile și năravurile norodului, așadară, este și îndeatorită ca pre norod, cu pilda lor, la lucruri și la toate trebile căsii să-i deștepte, și, fiindcă, întră aceste lucruri, cel mai de frunte, cel mai cinstit, mai de folos și spre lipsele orașelor și a cetăților negreșit trăbuincios este lucrarea pămîntului”. Drept aceea, ni se vede noao că nicio stare întru împărăție nu va afla, căriia să-i fie rușine a deștepta și a îndemna pre noroade spre lucrarea pămîntului, ba doară și singuri îndată se vor apuca de lucrarea pămîntului; încă ce e mai mult, ce se ține de acesta, starea țăreanilor, prin cea cumpătată dare de dajde, s-au mai îmbunat. // 30 El au dat voie slobodă orășeanilor și țăreanilor celor slobozi ca, cumpărînd moșii, să se facă adevărați de acele bunuri moștenitori. El starea celor slobozi lucrători de pămînt, oameni sau plugari, o au întemeiat. Ce poate fi mai frumos și mai prețuit lucru la o clasă de a cetățanilor din mîna unui înțelept și drept souveren să capete, decît a dobîndi slobozenie, din robi a se face oameni slobozi. Cum că nobilitatea rusească este vreadnică de această de mare preț

dăruire, ca ea, din aceste mai mari noble dreptăți, cinstite obiceiuri să facă, arată însuși ocasia (prilejul) cel de chizeșie, care actele aceste lor a fi le-au slobozit. Un nemeș rusăsc, un moștean mare au fost, care nepoftit au dat sfat ca să se facă acest lucru. Nice acum nu pot toți ca să fie deplin rădicați la treapta slobozeniei, dar totuși le este lor descoperit aceasta. Alexandru voiește ca poporul său dreptățile orășenești, nu cu sila sau cu puterea, ci cu iubire de oameni și descoperire să le primească.

Cea după legi hotărîre a stării ceii slobode a țăreanilor din Liflandia și Estland s-au făcut, fără îndoială, supt ceale multe cumpătate reguli a priiatenului oamenilor, a împăratului. Letten și Ehsten au încetat de a mai fi cele mai mișele mădulări ale Țării Rusăști, au dobîndit drepturile omenești și s-au făcut cetățeani. // 31

Cea mai bună mijlocire de a face pre lăcuitori să fie strădalnici este a se ușura greotățile oamenilor celor veniți acolo în țară și ale altor mai nainte aduse, înlăuntru fabricate. Cu cît mai mult un tîrg slobod într-o țară se va mai mări, cu atîta mai mult și mai adeseori vor întreba negoțitorii despre dînsul. Alexandru și aicea călcă în urmele celor înaintea lui stăpînitori, căci el nu numai că au isprăvit cele începute pentru umblarea corăbiilor canale, ci încă altele noao sviricești, tihvinicești ș.a. au croit și streme la Zna umblet de corăbii au făcut. Cea pre an dare de bani de 5000 ruble, care împăratul cei slobode de economie soțietate din St. Petersburg au îngăduit, rădicarea unei soțietăți în Moscva, pentru lucrarea pămîntului și meșteșuguri mehanicești, și ursirea unei doftorii împrotiva boalelor dobitoacelor și rădicarea șhoalei în St. Petersburg, Moskva și în Lubni de a învăța doftoria a tămădui boalele dobitoacelor; slobozenia mai multe nomadicești noroade a trece în părțile țării cele de către Sid-America, cum e Nogarier, Bureten, ca să lucre pămîntul; așezarea lăcuitorilor din părțile cele neroditoare ale Nordului în țările cele de lîngă Sid, unde pămînturile cele grase numai mîni sîrguitoare și strădalnice ale lucrătorilor așteaptă, și // 32 el pre ei, cu ale sale comori, îi va îmbogăți. Aceste cîte le numărai sînt îndată mari și de bucurie descoperiri în annalele acei noao rusăști a norodului cultură.

La steppen, mai departe de țărmurile rîului Dnieper, unde mai nainte să ținea o ceată mare de tîlhari de cozaci din Saporog, se vede acum a fi familii care cu sîrguință lucrează pămîntul, și aproape de rîul Mindung se rădică un nou, supt un ceri frumos și prin ale sale negoțitorii din zi în zi mai înfloritoriu, Herson. Cele mai depărtate nevăzute părți și șesuri, care rîurile cele ce întră în Marea Neagră le îneacă, și mai nainte nimic sau tocma puțin era lucrate, acum sînt cu grîne, holde și cu de tot feliul de semințe acoperite și împodobite, și lîngă țărmurile rîului cîmpie, unde nenumărate turme de multe feliuri de dobitoace folositoare se pasc. Așa se ajută și se împuterează negoțitoriia și lucrarea pămîntului în țeară și, fără de leac de îndoială, din toate cele crescătoare grăunță, fără de a se socoti în ostenealele și puterile cetății, se aduce folos.

Întru acest chip, cel plin de rîvnă a face bine, Alexandru, se sîrgui ca pre norodul său, cel ce dormita întru lenevire, să-l deștepte, ca, cu puterile sale, prin lucrarea moșiilor, să ajute cetățile și pre cei mari, și, prin a- // 33 ceasta, să aștearnă cale și să descopere noroadelor celor supt schiptrul lui supuse, începînd de la Marea Baltică, pînă la Marea Caspică, și de la Dvina pînă la Munții Kamceatkas, carii pururea sînt încărcați și acoperiți cu zăpadă, să aibă neodihnită rîvnă aceaste a le lăți. Iară ca cele mari și multe cheltuieli, care spre facerea unei de obște folositoare orînduieli și îndreptări să poftesc, fără de a mai îngreoia pre supuși prin înmulțirea dării, să le poată împlini

preabunul monarh, nescoțindu-se pre sine afară, au hotărît, în cea împărătească a sa Curte, o dare de dajde și, prin buna cruțare, în scurtă vreme au adunat mărișoară sumă de bani.

Pentru aceea, în Decretul ce s-au dat afară în 20 ianuarie 1802, se cuprind aceste: „Cînd s-au făcut cercare în toate părțile în Curtea noastră despre venituri și despre cheltuiale, preste tot aflarăm noi un mare număr de tisturi la Curte în deregătorie puși, și încă mai multe alte fără de nicio treabă și folos cheltuieli în deșert, care cheltuieli mai mult făcea decît plata ce căpăta ei pre an, din care multe deatorii s-au născut".

O osebită oarecare comisie fu rădicată, carea comisie aceste în sine cuprindea, ca pre cele prea multe persone ce se ținea la Curte, încît va fi cu cuviință și drept, să le mai împuțineze. Prin orînduiala cea noao ce s-au // 34 făcut în Curte, cănțălăria cea de Curte de tot fu stricată, care de altă ceea nu avea grije, decît banii Curții să-i ia la sine, și din acei bani apoi să plătească pre deregătoarele ce se afla în Curtea împărătească. Acum, fieștecare departament de Curte își ia pentru sine a sa pre an hotărîtă sumă de bani și are de a răspunde la cea de economie purtare de grije, apoi la cea făcută sau rădicată la comtoiru Curții expediție de dările de samă. Dobînda de bani, care acum de nou s-au rădicat, oprind acum a se mai face așa multe înzădarnice cheltuieli, să suie pănă la un milion de ruble, și totuși încă și acum summa ce se dă pre an plată celor rămași în deregătorii treace preste trei milioane ruble. Pentru strălucita podoabă a Curții, toți personalii sau slujitorii împăratului, amînduror împărăteaselor și a Marelor Prințipise, afară de curtenii marelui Prinț Constantin, încă mai sînt cu numărul preste 3979 de persone, dintru aceste 88 persone se țin de Departamentul celui mai mare Prefect al căsilor, 1185 la cel mai mare de Curte Marșal, 584 la cel mai mare al Grajdurilor, 107 la cel mai mare al Iagărilor. Pentru cele de lipsă la Masa împăratului pe toată zioa trăbuiesc 400 de ruble și tot atîta și pentru masa rămasei văduve, împărătesei; pentru Masa Marilor Prinți și Prințipise cîte 200 de ruble se socotesc a veni. Numărul cailor, ce se ținea în grajduri 2000, l-au scăzut, 1200 a fi. // 35 Cîtă osteneală au pus Alexandru ca slujbele cetății în mînile celor mai deșteptați și mai procopsiți oameni din cetate să le încredințeze și la toate cele pînă acum locuri de slujbă deșerte, la care mai cu samă nemeșii au slujit, sfîrșit să le pună, ne descopere noao cel de mare vrednicie Decret din 25 septemvrie 1804, carele așa este:

„În regulele cele în 12 ianuarie 1803, pentru luminarea norodului date afară, este cu temei hotărît ca nici într-un guberniat, după trecerea a 5 ani de la organizația a țircului de învățături, de care acela, după cea de obște împărțire, pentru shoalele în țeară să ține, să nu se socotească întru așa feali de slujbe orășenești, în care multe științe se poftesc, să nu se primească alții la așa deregătorii, fără numai aceia carii cursul învățăturilor sale într-o publică sau privată shoală l-au săvîrșit."

„Scopul acestei orînduieli au fost ca cele desclinite multe locuri a slujbei orășenești tot cu oameni pricepuți, deșteptați și procopsiți întru învățături să le înzăstreze, și acelora, carii sînt dați spre deșteptarea întru învățături și întru învățături mare spori vor face, să le aștearnă cale spre mai mari învățături și spre alte cu plată deregătorii. Nădăjduiam că toate stările cele slobode, și mai ales nemeșii, cu mare rîvnă universitățile, ghimna- // 36 siurile și shoalele din țircul cel de învățătură din gubernamenturi și din alte ținuturi le vor cerca, care, cu așa mari și multe cheltuieli despre partea împărăției, și încă și cu multe alte despre partea nemeșilor, nu puține jertviri s-au rădicat, și

cea mai mare parte dintr-însele s-au deschis, și cum că aceste părintești ale țării institituri, după cele dinafară țări, în care se dau shoale pentru învățături, se vor orîndui.

„Din cele de preste an ale Ministeriului înștiințări și din descoperirile cele ce pănă la noi au ajuns, cu mare a inimii întristare vedem cum că cele ce nădăjduiam până acum încă neîmplinite au rămas. Toate instituturile cele pentru învățături, care în curgerea aceștei vremi s-au deschis, luînd afară universitatea cea din Vilna și cea din Dopart, pentru cel foarte mic număr de sholastici ce se află într-însele la învățătură, slabă nădeajde ne dau a putea ajunge la scopul acela pentru care sînt rădicate aceste instituturi."

Spre mai mare a noastră întristare, vedem noi cum că nemeșugul, carele altmintrea obicinuit era cu pilda lor pre cele de altă stare persone a le întrece, întru aceste de mare folos orînduieli mai puțin au făcut decît celelalte stări." // 37

„Întru acesta de lipsă este ca toate locurile a stării cetățenești cu oameni foarte învățați să le îmbogățim, și cu cît mai îndelungat tinerimea părinteștei țări nu va apuca la așa feli de slujbe a stării cetățenești, cu atîta de aici înainte și lipsa va fi mai mare.

Spre abaterea acestora și pentru ca să putem sfîrșit celor nevrednici de a se putea vîrî în vro deregătorie, iară celor vrednici de deregătorie să le deschidem cale către acele, am aflat bine a fi această următoare orînduială să o dăm afară:

1) De la ieșirea afară al acestui decret, nimenea nu va mai fi înălțat la deregătoria assesoriei de coleghium, tocma dacă el, și cu titulă de sfetnic, în anii cei orînduiți, preste tot au slujit, dacă, pre lîngă aceea că va arăta recomendație de la mai-marele său, nu va aduce și de la oarecare universitate rusească ceva atestat, cum că el acele învățături și științe care se poftesc la slujba cetățenească le-au învățat sau cum că în examen l-au aflat a fi harnic, după științele sale, a întra la o slujbă ca aceea. Această orînduială și acest feli de examen, Direcția cea Mare a Shoalelor negreșit trăbuie să-l hotărască și să-l vestească.

2) Ceaealaltă deregătorie până la assesor de coleghium rămîne precum au fost mai nainte. // 38

3) Aceia, carii înainte de Ieșirea acestui decret au fost numiți să fie Assesori de Coleghium, și acum sînt întru această treaptă, pot ca și mai nainte să pășească până la treapta de a fi sfetnici de cetate, însă nu altmintrea, fără dacă în hotărîții ani au făcut deplin slujba sa și despre lucrurile sale vor arăta. Dacă numai multe au rămas neîmplinite, nu are drept de a păși la altă deregătorie.

4) Deregătoarele acele din cele dintîi 8 Clasee, care se află în slujbă, și Recomendația de la mai marii lor o au, și afară de aceea încă și atestat despre a lor bună purtare întru învățături de la vro Universitate Rusască vor arăta, la alte Deregătorii până la Sfetnic de cetate să pășească, necăotînd căci ani au slujit, măcar de s-ar și afla cum că scurtă vreame întru acea deregătorie au slujit.

5) Ca să ajungă cineva a fi sfetnic de cetate, nu este destul ca să-și fie plinit el numai anii slujbei sale. Spre aceasta și următoarele Documenturi se poftesc:

1. Ca însemnatul Deregători cît mai puțini 10 ani cu rîvnă și cu mare sîrguință să fie în slujbă;

2. Ca unul ca acela în mai de multe feliuri de Deregători cît mai puțin 2 ani să fie slujit, sau ca și în alte dinafară deregătorii ca Sfeatnic, Procurator, Director de Cănțălărie, sau Cef la vro Expediție să fie sliujit.

3. Pre lîngă această trăbuie unul ca acela să areate un atestat de la Universitate despre sporiul ce au făcut întru învățături, sau despre Examentul învățăturilor, care sînt de lipsă în slujba cetățenească încă și

4) O Recomendație de la cel mai mare supt carele este în slujbă, în ce chip și-au făcut slujba sa, să areate.

6) Ca, pentru cei ce s-au lăsat de a mai sluji, și cu titulă oarecare de deregătorie sînt, să punem piadecă, de ar vrea iarăși a se întoarce la acea deregătorie, să nu poată la mai înaltă treaptă a fi înălțați, statornicește orînduim: ca acei ce au ieșit din deregătorie, vrînd a se întoarce iarăși înapoi la Deregătoria de ei părăsită, nu în mai înaltă, ci tocma într-aceea, în carea fusese cînd s-au lăsat de slujbă, să se priimească, ș: a: d."

Asemene orînduială în Decretul cel din 21 Martie 1809 s-au făcut și pentru slujbele cele de curte. Foarte luminat își spune cugetul său împăratul aici întru acest chip: // 40

„Precum grija stăpînirei sau a împărăției este ca să pună și să priimească oameni în slujbă, așa este iarăși grija împărăției ca cu toate puterile să se sîrguiască a deștepta pre toți spre lucrare și spre fapte bune de binele de obște folositoroare. Aceste adevărate și statornice Așezămînturi se împrotivesc orînduialelor celor de acum ale rînduialelor celor de Cămeri din rîndul cel dintîi și din cel de al doile al Prefecției ce se află în Curtea noastră. Răul, cel ce dintru acesta răsare, se poate pipăi cu mîna, cînd feciorii cei tineri, carii la această stare fură chiemați, cea mai mare parte era din cea dintîi familie a Neameșilor Rusăști, și prin nașterea lor, prin cele mari avuții și cea bună creștere sînt hotărîți să fie nădejdea Patriei, și bunurile agonisite și vredniciile, care moșii și strămoșii lor, a cărora nume cu laude îl încoronează, li le-au lăsat, să le prețuiască. Acea lor în Diiată le-au pus, ca în fapte, iar nu în titule să-și agonisească nume cinstit.

Gîndind noi adese despre acestea, am socotit de lipsă a fi, ca pentru cei din rîndul dintîi și pentru cei din al doile rînd ai Cămerilor Prefecți să hotărîm următoarele așezămînturi:

1) Toți Prefecții de Cămeri așa cei din rîndul dintîi precum și cei din rîndul al doile, carii se află în Curtea Noastră, și carii // 41 nici în slujba orășenească nici în cea Militărească nu sînt orînduiți, în vreame de doao luni după vestirea acestui Decret, trăbuie să-și aleagă șie un feli de Ținut pentru slujbă și lucrare, și Noao să ne doscopere poftirea lor. Iară aceea dintră dînșii, carii nici un loc pentru slujbă nu-și vor alege, se vor număra întră Hopșitari.

2) Dacă ei rîndul lor după cel acum Rînd l-au făcut, să-l țină acela tocma cu acea orînduială, cu carea pănă aci l-au păzit.

3) Dacă de ici înainte vreunul titula Rîndul dintîi s-au dintru al doile de Cămări Prefect, socotind vrednicia celor de mai nainte a lor Strămoși s-au dat; aceasta să se socotească numai ca o arătare sau ca un sămn la Curte; un semn de aducere aminte de familia lui, sau ca o vrednicie a strămoșilor lor, tocma de nu ar și putea ei a fi harnici de vreo slujbă cetățenească sau Militărească, și unii ca aceea, carii capătă așa feli de titulă, după ce cesta sau cela Țircul pentru lucrare și-au ales, vor trăbui, după cum se spune, în rîndul cel dintîi prin toate cele dintîi trepte să treacă: și pentru aceea.

4) Trăbuie fieștecare, care au întrat la Curte ca Prefect de ordul dintîi sau al doile se Cămeri, să-și plinească slujba sa, și pre unul ca acela îndată a-l pune înaintea altui nemeș, // 42 care nu se

nevoiește prin slujbă să se înalțe la acea treaptă. Iară aceea, carii cu titula ce este la Curte sînt priimiți, și slujba sa nu o plinesc, din lista cea de slujbă se vor șterge afară.

5) Dumnii Cămărași din cel dintîi și din cel de al doile rînd, precum și aceaia, carii acum sînt întru această deregători, încă și aceaea, carii de aici înainte se vor rîndui a priimi această Deregătorie sau slujbă, trăbuie pentru deprinderea Deregătoriei lor la Curte slujba înainte să o mîne.

Spre întărirea aceștei însămnări, ce se ține de soarte unui Cămăraș din rîndul dintîi și din al doile, și în care Noi prin această hotărîre am descoperit oamenilor o slobodă pășire înainte, carii așa feli de titulă au, și carii semne de slujbă, care sînt de trebuință la Curte au arătat, și deodată au și priimit slujba; poftim Noi deodată, ca o așa de lipsă dreptate să o întărim și statornică să o facem, cum că la tot feliul de slujbă, ca întru aceea neștine bine să se deprinză, este de lipsă lățire, sau pășire de la o slujbă de Deregătorie la altă slujbă de Deregătorie foarte de lipsă este, ca tot cel ce întră în slujba cetății, sau să-și aleagă o slujbă militărească, sau să se hotărască pre sine a fi slujba cetă- //43 țenească. Întru acest chip toate slujbele cetății vor avea ai lor slujiotori, carii făcînd destul deatoriei sale, spre carea sînt hotărîți, însuși își vor agonisi loruși cinste și nume mare."

Împăratul Pavel I, încet, încet, nespunînd nimănui ceva, ordul ce se zice al Sf. Gheorghie și altul ce se zice al Sf. Vladimir le-au depus. Ordul Sf. Gheorghie se cinstea acelora carii mari biruințe au făcut în răzmirițe, cel de al al doile se da întru semn de cinste acelora carii au făcut sau au tocmit cele pacinice, cetețenești fapte bune. Alexandru, făcînd aceste hotărîri, iarăși le-au adus pre amîndoao la loc și cu noao statute le-au întrămat.

Împăratul, încă cînd era numai Mare Prinț, cu tatăl său împreună, multe și dese călătorii au făcut pănă în cele mai dinlăuntru ale împărăției, încă tocma pănă și în cele mai depărtate și mai afund întru împărăție ale Siberiei provinții pănă la Kasan ș. c. De cînd este șăzători pre scaonul împărătesc, niciun an n-au trecut ca el nicăiri să nu fie cercat vrun guberniat. În anul 1801, pentru ca să se încoroneze, au făcut călătorie pînă la Moskva, în anul următori iarăși au făcut acea călătorie; în anul 1802 au călătorit împăratul cătră Finlandia, și în anul 1804 au cercetat Estlandicescul Gubernament și insula Oesel. // 44

Cum că așa feli de călătorii sînt de mare folos, cînd adecă stăpînitoriul fără de veste și negîndit se arată, cine nu vede? Cu adevărat, nicio îndoială nu este cum că Alexandru pentru fieștecare clase a supușilor săi este, și el cererile și rugăciunile lor nu numai le ascultă, ci încă și cercare face ca de prisosit să le știe.

Cît de depărtate sînt aceste toate, pre unde au umblat și ce au pățit Alexandru, despre aceasta trăbuie să auzim graiul acelor din provințiile acele, pre unde el au călătorit. Scriitoriul de aceastea nu cu lingușituri va umbla, ci chiar adevărul va scrie.

Încă tocma și bine întocmitele orînduieli, care pe fieștecare an spre administrația și organizația provințiilor le-au făcut, mărturisesc folosul acestei călătorii; nici pre niciuna n-au lăsat-o să nu-i dea roduri de cultură, să nu o așează în stare bună, să nu curățe netrebniciile ce se încuibase într-însele și în locul acelora să nu samene sămînța dreptății:

Cum că aceste călătorii au trăbuit să se fie făcut cu puține cheltuieli și cum că călătoriile aceaste fără de nicio greotate a provințiilor acelora s-au făcut, de sine însuși mărturisește adevărul, un stăpîn, carele, tocma și în rezidenția sa, foarte cu cumpăt și nu cu mare pompă trăiește, care pre unii dintru ai // 45 săi avuți și bogați de curte îi rușinează. În călătoria sa cătră Moscva ca să se

încoroneze, au trăbuit împăratul să lase unele cheltuieli să se facă, măcar că era împrotiva firei lui; toată calea pînă acolo fu făcută cu o luminată prăznuire, așa cît el, acum, pre dreptate socotea că, de nu va putea să răscumpere îndărăpt aceste întru cinstea lui făcute cheltuieli, va vătăma pre norod. Dar după ce au înțeles cum că în Moscva să fac mari și cu mari cheltuieli gătiri spre întrarea lui acolo, trimise la cel din vreamea aceea acolo găbernatorul de oaste, feldmarșalul Soltikov, următoriul rescript:

„Grofule Ivan Petrovici, eu am înțeles cum că boiarii din Moscva, prin pilda ta, s-au deșteptat și și-au pus în cap ca să strîngă o sumă mare de bani și dintr-aceea, întru cinstea mea, cu prilegiul încoronației în Moscva, să rădice niște semne de cinste cuprinzătoare.

Eu cunosc cum că, prin aceaste gătiri, vreați să vă îmblînziți și să arătați către mine o foarte mare dragoste, și după aceea să mă arăt așa către dumneata, precum și către boiarii cetății mulțemit. Totuși, de lipsă am socotit a fi ca să-ți fac de știre cum că suma acea de bani, ce se adună pentru așa feali de lucru, este preste prisosință, adecă nu-i de lipsă și, mai ales, fiindcă eu ceale mari cheltuieli ce trăbuie să se facă cu prilejul încoronației // 46 mai dinainte le-am orînduit. Iară întru acea întîmplare, dacă vă veți socoti cu toții laolaltă ca frații, spre ajutoriul de obște să zidiți, pentru pildă, vro shoală, o casă pentru cei săraci și pentru cei bolnavi, mă voi bucura și gata voi fi a priimi de la cinstiții boiari și nemeși o cinste ca aceasta; iară zidiri de acele care numai pentru foarte scurtă vreame sînt rădicate, și mai mult spre paguba decît spre folosul publicului sînt, nu aflu nicio pricină pentru ce să se zidească, nice că voi ca să se facă unele ca aceste.

Eu sînt încredințat cum că cugetul mieu îl vei descoperi tuturor boierilor din Moskva și la aceasta îi vei aduce, ca iubirea și dragostea lor spre mine să o areate, care inimei mele va fi lucru plăcut, și încoronării mare podoabă. Întră cealelalte rămîi eu al dumitale binevoitoriu”. Alexandru

Această preafrumoasă scrisoare atîta au făcut, cît pretutindene întru împărăție nu numai sărbătoarea încoronării, ci încă și venirea împăratului în cetăți și provinții, încă și zioa nașterii și a numelui lui, rădicînd ceva fundație de obște folositoare, o prăznuia. // 47 Neamișii din Insula Oesel pentru ca să rămîie întru pomenire vecinică cum că împăratul în anul 1803 în 2 Mai au cercetat Insula aceasta, această cinstire au făcut: 1) În casa cetei călărașilor au rădicat un Monumînt cu o inscripție foarte frumoasă. 2) Piatra cea din țărmurile Insulei, pre care împăratul așteptînd pre cei ce veniia dinnapoia lui șezînd au odihnit, cu zid împrejur o au închis; și 3) au dat o sumă mare de bani, din carea usura ce vine preste tot anul în 2 zile ale lunii lui Mai întră cei lipsiți de ajutori lăcuitori dintru această Insulă se împarte.

Prin Înștiințarea, carea Krigs-Guberneur din Lifland, Groful Buxhoven, despre lucrurile acele o au trimis, din porunca împăratului Ministrul întru acest chip au răspuns:

„Eu am avut această norocire, înălției sale împăratului o scrisoare cu plecăciune a o pune înainte, prin care mă înștiințează, cum că ceata Călărașilor din Insula Oesel cugetară, ca în casa cetei Călărașilor să rădice un Monumînt, și împrejurul pietrei, care este în țărmurile Insulei, pre care împăratul s-au învrednicit a ședea, și puțin a se odihni, să rădice un zid; încă și acesta, cum că ceata călărașilor au hotărît a da sumă de bani, care în tot anul în zioa a doao a lunei lui Maiu, ca în zioa // 48 întrării împăratului în Insula Oesel, spre ajutoriul celor săraci să o întoarcă.”

Înălțatul împărat rîvna cetei Călăreților din acea Insulă, cu întristare o au priimit, și s-au milostivit mie a-mi porunci, această poruncă cu voi a o împărtăși, cum că înălției sale împăratului mai plăcut lucru i-ar fi, dacă ai putea o mijlocire oarecare mai bună afla, ca pre ceata Călărașilor de la acel gînd, întru pomenire veacinică așa feli de Monument a rădica, să o abați, și lor să le faci de știre, cum că înălției sale împăratului foarte plăcut monumînt îi va fi, dacă nu-l vor face: încît este despre aceea, că s-au îngrijat pentru cei săraci, s-au milostivit înălțatul împărat a descoperi, cum că pentru lucrarea aceasta, a ordului Călăreților pentru cei săraci, s-au bucurat înălțatul împărat cu inima, tocma ca cum însuși ar fost părtaș la ajutarea celor lipsiți."

Cînd înălțatul împărat a doao oară au călătorit prin Lifland și Litauen, au băgat de samă cum că, foarte răvnitori fiind lăcuitorii de așa feli de lucruri, tăinuit iarăși vreau să facă ceva întru cinstea lui, bătrînul Șlendian, cu semne de biruință, pre porți cu semne de cinste și alte multe de acest feli de pompe se gătase, în 29 septemvrie 1802 au lăsat la senat următoriul Decret, ca acestor fără de lipsă gătiri, cu o bună fun- // 49 damentalnică orînduială, să le pună un sfîrșit, ca mai mult să nu se facă.

„Cînd eu, întru această a mea mai de pre urmă călătorie, prin vreo cîteva guberniaturi trecuiu, am văzut cum că, măcar că îndată mai nainte în guberniile aceale făcusem de știre, cu prilejul călătoriei aceștiia, nicio deosebită gătire, care lăcuitorilor ar fi spre greotate, să nu se facă, de la cei mai mari ai locului multe și mai multe gătiri s-au poruncit a se face; care oamenilor le sta în mare c44heltuială; p. p., în cetăți și în sate au poruncit să se rădice pe deasupra porților semne spre cinste, drumurile și căile cu pomi împodobite și în pomi iluminație, ba încă și alte gătiri despre partea norodului fură făcute. Am socotit de lipsă a fi ca așa feali de gătiri, de aici înainte, întru asemene întîmplări, cum e la a mea călătorie sau la călătoria altei persone ce se ține de casa împărătească, să opresc a se face; ocîrmuitoriul senat o dată pentru totdeuna să facă orînduială:

1) Ca senatul sau maghistratul pre nimenea nici a ieși înaintea împăratului în călătorie ca să-l priimească cu cinste, nici cînd se va înturna înapoi din călătorie ca să-l petreacă să nu orînduiască.

2) Ca drumurile de țeară, nu atunci chiar cînd e de lipsă a face o călătorie, ci în vreamea obicinuită să se direagă. // 50

3) Această opreliște mai tare este pentru săteanii aceia, carii prin sate s-au obicinuit, pentru podoaba drumurilor, a face căile din blane de copaci, fiindcă întru acest chip tare se păgubesc pădurile și însuși călătorii nau niciun folos din acestea, decît numai că le văd așa făcute.

4) Ca, la sosirea stațiilor, niciun nemeș să nu se rînduiască ca să facă orîqnduială pentru forspont și dreapta plătire a banilor de forspont a o însemna, fără numai de va fi un judecători de țeară sau, după provizia marșalului nemeșilor, unul sau doi dintră nemeși vor fi rînduiți spre aceasta".

Încă și în călătoriile prin Cef-Guberniiamenturile era mai înainte obicei a se face așa feli de Țeremonii, care lăcuitorilor de prin cetăți și țăreanilor, mai ales în părțile cele sărace, cîteodată au fost spre mare pagubă. Toate întru acest chip deșearte obiceaiuri împăratul prin un Decret din 29 Septemvrie 1801 de tot le-au oprit, cuvintele acestui Decret așa sînt:

„Noi din lucrurile, care adease ori pînă la Noi au ajuns, am cunoscut, cum că aceste numai din obiceiul cel din zilele cele de demult s-au adus aici întră cetățeni și întră țăreani, Cef-

Gubernamentul la călătoria sa încoace și încolo prin țeară, sau la alte prilejuri, dînd afară tot feliul de lucruri, și celor afară de țeară Producte supt nume: „Sare și pîne” le priimește; măcar deși luarea aceastora nici întru-i chip poate cuiva undeva să-i aducă rușine – totuși despre o parte obștei tocma atîtea fără de treabă și fără socoteală dări sau chieltuieli pricinuește, precum și despre altă parte Căpeteniilor cetății, și celor mai bătrîni în Districturi le dă prilej a face mari și netreabnice lucruri, fiindcă aceaste de multe ori puindu-se în socoata socoata sau răvașul celor împreună cu el cetățeni, fac o sumă mare, tocma ca cum ar fi fost dată în loc de chieltuieli, și prin aceasta obștei o foarte mare greotate îi încarcă, sau în cele de lipsă și pre lege dări nu se ajunge suma ca să poată lipsele a se împlini, și prin aceea așijderea nu arareori ne îndestulări, sfezi, și pîri să nasc, pre sine să ia această povară adecă singur să cerce, în treaba aceasta, și să pedepsească.”

„Apoi ocîrmuitoriul Senat la toate Gubernament Cefurile trăbuie să le trescrie orînduieli, ca ele nici așa feli de lucruri, care lor în loc de dar li se dau, încă nici ospețe de acele să nu priimească, care se fac cu chieltuialele Publicului, sau din veniturile cetății, sau care prin adunarea laolaltă de la mai mulți oameni summă de bani se vor face; ci ei mai mult întru aceea să se străduiască, prin pilde, prin adese dojeniri pre toți lăcuitorii de prin cetăți și pre săteni săi abată de la unele ca aceste rele obiceiuri, și să le spună cum că // 52 așa feli de obiceiuri mai multă pagubă decît dobîndă aduc, și iarăși să le pună înainte, și să-i deștepte a ști, cum că veniturile cetății și summele cele de obște numai pentru cele mari lipse, și pentru orînduitele dări cheltuieli să se dea afară.”

La cele mai sus spuse călătorii se mai cuvine încă o păreche, care bunele gîndiri ale împăratului atîta le-r cinsti, cît nedrept ar fi, acele aici să nu le pomenim.

Nemeșugul unei Provinții de Graniță la Călătoria împăratului cea în anul 1802 făcută, au gătit un foarte strălucit bal sau veselie cu joc, în așa numitul Nemeșesc Casino, la carele bal fu și împăratul prin un Deputat chiemat. Înțelegînd Alexandru cum că la acel Bal numai Nemeșii se vor aduna, și cum că niciunui cetățean sau orășean nu-i va fi slobod a întra la acel bal, turburîndu-se întru sine, s-au mirat de aceasta, și nu s-au dus la acel mare bal, ci orîndui ca întru aceiași zi să se dea un bal slobod, la care toți lăcuitorii cetății fură chiemați, și în care bal împăratul nefăcînd ceva deosebire, cu toate Damele (Cocoanele) Nemeșilor și ale Cetățenilor au jucat.

Cînd în anul 1804 cu cai poștă au călătorit împăratul din Dorpart cătră St.Petersburg, o slugă de a poștii cu întîmplare au căzut de pe cal jos; și roatele carului îi trecu- // 53 ră preste picioare. Îndată porunci împăratul să stea carul la loc, un ceas și jumătate au așteptat acolea împăratul, până ce au venit fălceariul carele înaintea împăratului călătorise, însuși avînd până aci grije de nenorocitul acela se osteni neavînd altăceva îndemînă ca să lege vătămătura nenorocosului aceluia, își scoase Măhrama din buzunariu, și o dădă ca să-l leage, după aceaea călătorind mai încolo îi cinsti lui și 500 ruble.

Stăpînul Postilionului (slugii de poștă) Groful Ighelstrem îndată cît oblici despre această întîmplare, și scrise Norocos nenorocitului acestuia carte de slobozenie, și o dădu în mîna sfetnicului de țeară Sievere, care purta grije ca starea țăranilor să o îmbunează, cu rugăciune, ca acest de slobozenie Document al acestui slobod dinpreună cu Capitalul ce i-au cinstit împăratul și cu dobîndă ce va veni dintr-însul, cînd va ajunge să fie de 21 de ani de vîrstă, să i-l dea. – Unul, carele foarte mult cinstea pre împăratul, au vrut să dea țereanului adecă slugii aceluia 100 ruble

pentru aceea Măhramă, însă mulțemitoriul țăran și stăpînul Măhramei aceia, n-au vrut să o dea, ci au socotit, ca până va trăi bine să grijească acea măhramă ca o mai mare a lui vistririe.

Într-o călătorie dintră cele ce de curînd le făcuse împăratul prin Polonia (țeara leșească) se // 54 grăbea împăratul în multe locuri a merge, și se află odată numai singur la țărmurile rîului Vilia, întră Kovno și Vilna. Din văzu el cam departe de sine o adunare de oameni, carii i se părea că scot ceva afară din rîu. Cu graba călătorește el până acolo, se coboară jos de pre cal, și văzu un trup mort fără suflare care zăcea în apă. Dădu pre oamenii acei proști la o parte, însuși cu mîna sa se prinse de lucru, și lăsă să scoată trupul cel mort la uscat, oamenii văzînd hainele lui cele de călătorie, îl socotea a fi oarece Offițir, drept aceia și făcea ceia ce poruncea el. El porunci ca pre nenorocosul acela să-l desbrace de hainele cele ude. Îl frecă pre tîmplele capului, și la urechi, însă în zădar toate. Acum iată că sosesc și cei ce călătorea dinnapoia lui aci, Firstul sau Prințul Bolconski, Groful Lieven și cu cel mai de frunte al lui fălcear sau Doctor (tămăduitori de rane) ce era Englez, anume Veilli, aceștea începută împreună cu dînsul a lucra, cu nădeajde, ca mortului să-i dea viață. Doftorul tot meșteșugul și-l puse aci, ca să poată da ajutoriu, împăratul într-acea nu lăsa ca să ducă pre bietul om, ce fu înecat, de aci, ci cu mîinile sale îl încălzea. Așa în vreame de trei ceasuri nu se arătă nici un semn de a mai putea înviia; Doftorul de tot se deznădăjdui-se se ai mai putea da viață, și zise: „Mort este!” // 55

Împăratul încă tot nu fu îndestulit cu aceasta, ci zise: ca de nou toate doftoriile să se înceapă; mai pre urmă pofti împăratul ca să i se sloboază mortului sînge din vînă. Doftorul Veilli ascultă de împăratul, însă aceasta fu numai ascultare de silă, căci că el să îndoia în cugetul său, cum că ar fi cu putință a mai putea ajuta pre cel mort. Vezi! zice împăratul, sîngele curge, și cea pre încet răsuflare încălzeaște trupul cel rece. Nu se poate spune bucuria ce avu atunci împăratul. Întru a sa plină de veselie inimă strigă: „Bon Dieu, voilà le plus beau jour de ma vie!” (Dumnezeule bune, această este cea mai frumoasă zi dintră toate zilele vieții meale!) Fierbinți lacrămi, care arăta seamne de inimă bună, uda fața obrazului lui. Acum se întrebuința toate mijlocirile, ca celui ce pătimea, iarăși să i se dea duh de viață. Era lipsă acum de cîrpe din in țăsute ca să-l lege și nu era. Împăratul trase buzunariul, ce era din pînză de in făcut, de la haina sa, îl sfîrtică, îl dădu acolo, și însuși ajută ca să să îl ducă în cel mai de aproape loc al ținutului aceluia. Lăsă străji luători de samă pentru dînsul și bani și purtă grije pentru dînsul și pentru cele cei vor mai fi de aci înainte de lipsă. // 56

Încă și acum mai stă în inimile acelora oameni de prin ținutul acela, unde s-au întîmplat lucrul acesta, această faptă. Ei în clipita aceea după ce au înțeles cum că acel necunoscut priaten al oamenilor este împărat, încă împăratul lor! Nu putea să uite, îndată plini de bucurie pre patru Tabacheri de lemn tăiară înlăuntru cu slove această frumoasă a împăratului faptă mai frumos decît în Marmoră, – şi le cinstiră împăratului și celor cu el împreună călători.

Această umilință așa este de cuviincioasă Caracterului împăratului, cît ia pre sine nu mai după stările împrejur hotărîtă mai în toate lucrurile sale spune afară. Întră o sută de fapte lucrate ar putea să fie în loc de Hirograf: fie aceasta la următoarele puține Pilde destul.

Cînd Senatul au căpătat cel din 27 August 1802 Mare Decret despre hotărîrea dreptăților și deatorințelor sale au așezat în cea de obște Adunare pentru cele dintîi patru și pentru Messang-Departamentul, prin Ministrul Dreptății la Monarhul pentru slobozenie a căpăta: „Ca Senatul

înaintea Sfințitei Persoane a Mărirei sale împăratului să îndrăzneasc a se arăta față, și pentru cele prin descoperitul Decret încredințate și arătate Dreptăți, cu care Mărirea sa înălțatul împă // 57 rat pre acest al împărăției Tribunal a-l cinsti sau milostivit, prea umilită mulțemită înaintea scaonului lui cel împărătesc a așterne, și deodată cu cuvîntul reverenția a o spune, ca el să se ostenească, rîvna sa spre împlinirea deatorințelor lui încredințate să o îndoiască, ca făcînd așa, pururea să se învrednicească a dobîndi blagoslovenia celui de sus, bunavoință a Monarhului, și cunoașterea Nației."

Răspunsul, care Ministrul Dreptății în 30 Septemvrie Senatului l-au trimis, așa sună: „Cum că împăratul pofta Senatului, ca adecă față să-i mulțumească, cu adevărat bucuros o va priimi; dar deodată am și poruncit ca să înștiințeaze pre ocîrmuitoriul Senat, ca el aceaea ce au gîndit să o și facă."

Îndată după ce au întrat împăratul în stăpînire iată că și de Economie slobodă Soțietate în St. Petersburg prin scrisoare căzu la patronia împăratului, rugîndu-se, ca să li se îngăduie pre banii lor să poată îndrăzni a tipări chipul împăratului. Ei căpătară acest răspuns:

„Dumnii miei cei din cea slobodă a Economiei Soțietate. Întru toate cele ce sînt de folos și spre binele norodului mieu celui credincios, totdeuna sînt gata a da ajutoriu, și a le propti, așa poci eu și cea slobodă de Economie // 58 Soțietate a o ajuta și a o apăra. Eu cunosc lucrul aceștei Soțietăți, cunosc ce folos aduce și cum că pentru binele de obște de mare vrednicee este, drept aceaia eu am poruncit Maghistrului de Vistieriia sau casa unde se tăpiresc banii împărătești, ca pentru mai tare lățirea ei, și pentru alte de lipsă chieltuieli pre an 5000 ruble să dea. Iară încît este despre a pune pre bani chipul mieu: Socotesc eu ca mai bine să se facă cu chipul cei ce mai dintîi au rădicat această Soțietate, adecă a Ecaterinei cei mari: Ca voia și înalt bun cugetul vostru să se împlinească, socotesc eu cu cuviință a fi; spre pomenire veacinică celor următori, și spre cinstea aceștei fundații să le păstrăm: întră celelalte rămîi pururea al vostru de binevoitoriu

Alexandru"

Mai nici o casă nu se află în Petersburg, în carea să nu fie chipul sau Icoana împăratului, iară Personele cele, care sînt în Țirculuri și sînt lui încredințate, și și acele Persone, pre care el cîteodată le-au cercetat, după pofta lui, au trăbuit din casă să le ia afară. Tocma aceasta fu cea adevărată pricină, de împăratul n-au îngăduit pre bani să se tipărească chipul lui: Pre bani stă numai scrise „bani de împărăția Rusască." // 59

Bunurile țăranilor dinpreună cu iobagii țăreanii supt stăpînirea împăratului Alexandru nu se vor mai da mai mult în cinste. Împăratul le dă numai în arîndă; adecă el bunurile Coronei din Provințiile cele nemeșești și din cele leșești le dă împrumut pre vreo cîțva ani sau pănă vor fi vii arendașilor cu depunerea de sumă, sau fără de depunere de sumă, care Corona după cea odată cu temei făcută Rînduială le ia la sine.

Întră toate înoirile ce s-au făcut sunt cea de acum Stăpînire, niceuna nu poate nemeșugului mai ales celor deatori, să nu-i fie pre voie, decît aceasta căci nu s-au sîrguit în tot chipul, ca pre tinărul Monarh să-l abată de a pune așa de folositoare și spre întregimea slobozeniei foarte de lipsă orînduieli și așezămînturi. Fiind dară că aceste a lor osteneli în cel dintîi an foarte înzădarnice fură, așadară nu e nimic mai mult de aștepta, ca de aici înainte să mai poată face ceva ispravă.

Îndată cum au întrat împăratul în stăpînire aceste de El întărite și neclătite așezămînturi de obște le-au vestit, și nu tîrzi după aceea să dădu la Public o carte sau scrisoare, în carea împăratul unuia dintră cei dintîi întri împărăție, ce cerea cu rugăciune o moșie, ca să stăpînească preste ea, pricină i-au dat, cum că ceia ce cearcă nu va dobîndi, și așa răspunse: // 60

„Prostimea s-au Țăreanii Rusăști cea mai mare parte sînt sclavi (robi) nu este mie de lipsă, ca întru așa întîmplare pre acești feli de nenorocoși în mai mare nenorocire să-i bag. Eu cele ce au fost plăcute am făcut, ca numărul acelora să-l mai micșorez, iar nu să-l mai înmulțesc, și pentru aceea am și hotărît ca pre nice un Țăran să nu-l vînd ca o moșie. Dumneata această Moșie ce o cei o vei căpăta, însă în arîndă până vei trăi, pentru tine și ai tăi fii, care tot atîta face ca și cum o ași vinde, numai aceasta e deosebirea, căci că Țereanul nu se poate vinde precum să vînd dobitoacele. Aceste sînt hotărîrile mele; eu sînt desăvîrșit încredințat, cum că însuși ai fi în locul mieu, tocma așa a-i face, precum și eu fac." *)[2]

Încă deasupra este însămnat, cum că împăratul gîndul cel mare al lui, ca cea până aci Av- // 61 tocrație la o dreaptă orînduială să o aducă, pe Moneta cea de la încoronarea prin o foarte de rînd Simblemă și l-au arătat. Această Monetă cuprinde în sine o vreadnică de aducere aminte a Cugetelor împăratului. Această monetă de o parte arată Chipul împăratului, de cea parte stă Corona cea împărătească pre o Piramidă: cu această Scrisoare, Alexandru (ЗАКОИЪ).

Tocma din vremea și din anii aceia, cînd Ecatarina II împărățea, cel mai de sus al împărăției Tribunal, în carele Petru cel Mare însuși au prisidăluit, n-au avut norocire pre Stăpînitoriul împărăției a-l vedea acum au aflat înțelept lucru a fi, pre fieștecarele dintră ei. El însuși a-i cerceta, însă nu numai cu gînd, ca El pentru aceia să-și agonisească vreo laudă, cum că ar avea mare purtare de grije despre aceasta, ci ca chiemarea unuia fieștecăruia în Annalele împărăției, și în inimile norodului ca o neuitată faptă bună se o însămneaze.

În 8 zile ale lui August 1802 căpătă Senatul următoriul cu numele lui Decret, în care cea părintească purtare de grije a împăratului pentru binele norodului cel luiși supus așa înțelepțește l-au înștiințat, cît tocma deplin cunoaștem, cum că numai inima cea bună poate așa poruncă a da afară: Noi am înțeles, că cea mai mare parte dintră nemeși, și dintră cetățeni ar cerca ca să se părăsească de a mai face alegeri, // 62 și așa și de a se nevoi să mai priimească asuprăși ce va deregătorii.

De aici fireaște urmează, cum că toarta dreptății trăbuie să pice în mîinile noastre. Noi nu putem Noao a ne închipui, cum că asemene învoirea către cel de obște bine a Stării cetățenești, și mai puțin a Nemeșugului, întru acest făcut loc să se steargă. Noi poruncim pentru aceia ocîrmuitoriului Senat, ca în toate Gubernamenturile să facă și să trimită orînduieli, ca această a Noastră voință Nemeșilor prin Marșali, iară Cetățenilor și Orășenilor prin Căpeteniile lor deplin să

---

[22] *) Așa sună Originalul Franțozesc:
„Pour la plus grande partie les paysans de la Russie sont esclaves; je n'ai pas besoin de m'étendre sur l'avilissement et le malheux d'un état pareil. J'ai donc fait voeu de ne pas en augmenter le nombre, et j'ai pris pour principe de ne pas donner â cet effet des paysans en propriété. Cette terre Vous sèra accordée en Arrende â vie, à vie, à Vous et à vos desceudans, ce qui revient à peu près à la même chose, avec la seule diffétence que le paysan ne peut être vendu ou aliéné comme une bête. – Voici mes raisons, et je suis persuade que Vous en agiriez de même à ma place."

li-o vestească: Aceasta noao foarte plăcut ne va fi, dacă cu o rîvnă laolaltă se vor strînge întru alegerea acelora, și încît va fi cu putință fără de părtinire, urmînd legilor, pentru însuși a lor folos și pentru cel de obște bine al Nației, vrednice Persone în Deregătorie vor pune. Aceasta așa făcînd despre o parte veți împlini voia Noastră, și împreună și detorința voastră, despre altă parte vă veți agonisi un Semn nesters cum că ați fost adevărați iubitori de patrie, și rîvnitori de slujbele țării."

Facerea de bine și aducerea aminte, sînt fapte bune care de prisosit nu fie unde se află; iară la Prinți arareori. Tocma pentru aceia așa feali de fapte bune vrednice sînt de a se povesti, precum sînt aceaște următoare, ca- // 63 re nu numai aceluia ce le face, ci și neamului omenesc aduc cinste.

Feldmarșalul, Groful Salticov, cel ce fusease într-o vreme mai mare luători de samă întru Educația împăratului, ca President la Colegiul cel de răsboiu, cînd s-au rădicat Ministeriumurile, nădăjduia că va căpăta ca să fie în locul unui Ministru de răsboiu; iară căutînd împăratul la bătrîneațele și la slabă sănătatea lui îl făcu Vițe-President la mai sus pomenitul Colegium de Răsboiu. Iară ca această Ținosură oarecarii să nu o ia într-acea parte, cum că Groful Salticov este de tot lipsit de această deregătorie împăratul pentru ca să astupe gurile acelora, scrisă următoarea Carte la Groful, care și în Gazetele cele din Petersburg au fost tipărită:

„Grofule Nicolae Ivanovici, ale tale mie de mult cunoscute lucruri și ostenele ale tale spre binele Patriei și mai ales întru Creșterea mea făcute slujbe nu m-au îngăduit, pre tine de nou cu o ostenitoare deregătorie a te îngreoia, pentru că ești și bărîn și nu prea sănătos. Întru așa stare a lucrurilor am fost silit, ca Ministeriul puterii de răsboi să-l dau Vițe-Presidentului Colegiumului, de unde poftesc eu, ca neschimbata mea bunăvoință să mi-o împlinești." // 64

„Luîndu-mi eu mie cu mare bucurie prilej a-ți descoperi voința mea și cugetul, am aflat tocma de lipsă a fi să-ți descoperi principile care m-au îndemnat a numi Ministrii. Eu te slobod din Deregătoria cea de President a Colegiumului de răsboiu, dar totuși nădăjduiesc, cum că și de aici înainte te vei sîrgui, încît îți va fi prin putință, Mie și Patriei cu sfatul și cu știința a ne sta întru ajutoriu, în toată vremea cu luare de samă rămîi Eu al dumitale de bine-făcătoriu,

Alexandru.

Unul dintră cele mai frumoasă și vrednic de pomenire sămn în Caracterul lui Alexandru este vestirea cu care el lucră și împărățeaște.

Cînd El la așezarea Ministeriilor au pus orînduiala cea mai sus însemnată adecă ca fieștecare Ministru în sfîrșitul anului despre Administrația sa (luarea de samă) Senatului să dea seamă, și ca Senatul această dare de seamă la Monarh să o înștiințeze, fieștecare cetățean adevărat au căpătat aceasta ca o pășire mare înainte la o cale a unui înțelept și adevărat Administrator de Stăpînire, însă era departe foarte de a putea gîndi, cum că această îndreptare va putea ajunge la acea descoperire. // 65

Alexandru n-au purtat grije numai pentru bună starea celor dinlăuntru ale împărăției lui, el au tocmit rînduieli și pentru siguranția ca să nu năvălească dinafară de țeara în lăuntru condiții Politicești a cetăților din Evropa.

El puterii ceii de mare în făcu noao bine întocmite îndreptări și orînduieli. Pănă aci mulțimea corăbiilor fără de niciun plan, numai după stările împrejur ale vremii fură mai mari făcute, cînd era în vreme de pace le făcea mai mici, și după aceea cînd era sunet de răsmiriță cu graba iarăși le făcea

mai mari. Alexandru au orînduit, ca pentru rusăștile flotte *)[3] să se hotărască firește cît de mari să fie.

Temeiul fu însemnat: o flottă, care este mijlocire de apărare, socotind cu amăruntul puterile ce se bagă într-însa, așa să se facă de mare care învecinatele puteri de mare ale țării Rusăști, întîmplîndu-se să fie ceva răsmiriță, să poată a le pune înainte. Aceşte flotte fură aduse la 53 linii de corabii și 34 fregate, afară de altele mai mici de tot feliul de corăbii, și de flottele cele ce cu lopeți să ocîrmuiesc. // 66

Puterile cele despre uscat le-au mai înmulțit, în anul 1811 era aceste de 640000 de bărbați ostași, în următoriul an și mai tare le-au înmulțit. Plata le-au mai înmulțit, și la cea după Reserva Escadronului de Cavalerie, care ca niște Sholi de Soldați se putea cunoaște, le-au întocmit.

De vom asemăna noi lucrurile și faptele lui Alexandru cu cele ale celor din alte țări, vom trăbui pre dînsul mult să-l prețuim ca pre un singur stăpînitori al scaonului său și al procopsirei nației, ca pre un povățuitori al diplomatiei, carele fu chiemat să fie mijlocitori întră sfezi, spre apărarea, ca și celelalte cetăți din Evropa și mai ales Împărăția Austricească să nu atîrne de la nimenea.

Cugetul cel păciuit, care Alexandru l-au avut după închiiarea păcii cu lunevilerii , și după ce s-au înălțat Napoleon pre scaonul împărăției, și acum și pururea stăpînește într-însul, totuși trăbui din cît era să mai scadă, cînd cea groaznică rebelie grămădea război cu puterea preste război cu puterea și stîngere politiceștei slobozenii din Evropa amerința. Într-o întîmplare ca aceasta, nu numai slobozenia și învățătura nației nemțești, ci încă și dreptățile norodului și omenirea tare să vătăma, cînd Alexandru au dat, în urma îndrăzneațului de puteri făgăduitoriului în trebile lumești, și al // 67 său de față pîrîș înaintea ochilor a toată Evropa.

În zădar poftea Țeara Rusască de la Țeara Franțozească ca să se facă alegerea craiului de la Sardinia și ca Împărăția Nemțească să nu atîrne de la alta, Alexandru trăbui mîna, care el nu demult cu lăgătura de prietenie o legase, să o pună pre sabie, dară cea grabnică bătaie de la Ulm, încă mai nainte de a putea sosi armadiile rusăști acolo, sparsă planul lui.

Alexandru aduse trupele sale în bătaia de la Austerliț, unde el mai întîi și-au arătat a sa de față vitejie. După pacea care o puse Austria cu Țeara Franțozască, el se trase înapoi cu armadiile sale la Țara Rusască, neîncheind, despre partea sa, pacea cu franțozii.

Răsmirița cea mică ce au avut Rușii cu franțozii în Dalmația au ținut pănă 1806. Într-aceea Alexandru trimise pre Oubril Sfetnicul cetății la Paris ca rușilor celor în răsboi prinși robi în țeara franțozească să le dea ajutori și tot atunci despre Instituțiile care franțozescul Gheneral-Comisariul Lessepe în Petersburg le-au făcut, și despre voința împăratului, care e ca să așeze o pace de obște și statornică în toată Evropa, să le pună înainte, doară cu tocmit prilej ar putea aduce ca întră țeara franțozească și întră Rossia aproape prieteșug să se facă. // 68

Sfeatnicul cetății Oubril supt 20 iulie cu Ghenerariul Clarke ce era de la stăpînirea franțozească în treaba aceasta orînduit plenipotențiar făcură laolaltă o învoire și o și iscăliră. Sfeatnicul să grăbi cu această învoită lucrare a se întoarce înapoi la Petersburg, măcar că întru acea laolaltă învoire despre starea țării nemțești, despre Italia, despre Craiul Sardiniei și mai ales ca

[3] *) O flottă e un șir de 100 de Corăbii de Mare.

Trupele franțozești de la Hannover și despre ce Praisul poftise slobozenie a țării nemțești, nici o vorbă nu era puse, ba încă tocma împrotiva poruncilor și a însemnărilor ce dăduse împăratul sfetnicului Ouvril era făcută drept aceea nu fu îndestulit cu acea învoire. Dumnul Ouvril fiindcă împrotiva poruncilor și a cuvintelor în carte scrise au lucrat fu lipsip de averile sale, și din Cartea celor împreună cu dînsul soți ai Departamentului din St. Petersburg șters arafă în carea Deregătorie totuși mai tîrzi după aceea iarăși fu cu cinste priimit.

În 13 octomvrie Berlinul avu acea norocire ca pre cinstitul al Nordului Monarh să-l vadă întrînd întră zidurile lui.

El au întrat înlăuntru fără leac de pompă nimene altul nu l-au petrecut decît Ministrul de lucrurile cele dinafară Prințul Țartoris- // 69 cki cel mai mare al Curții Marșal Groful Tolstoi, Ghenerariul Groful Lieven, General Adiutantul, Prințul Dolgoruțki și vreo cîteva alte Persone. Nu se poate spune bucuria ce au avut lăcuitorii din Berlin pentru venirea de față a priiatenilor și voitorilor de bine Craiului lor *)[4]

Nici într-un loc nu s-au făcut așa mare prăznuire de bucurie precum în Berlin și Postdam. Celui din inimă prieten într-o clipită mare grije purtară ca să-i areate mari de prietenie semne. // 70

După multe alte laolaltă lucruri întră Ministri amîndurora părților se făcu în 22 octomvrie la Postdam un tractat de prieteșug, care tratat de prieteșug care tractat întra colo bătea ca în Evropa se fie o pace de obște.

Despărțirea de către olaltă a amîndurora Monarhilor fu vreadnică de însemnat împăratul Alexandru mai nainte de a pleca în călători pofti ca să vadă mormîntul lui Fridric celui Mare. Îndată să și făcură cele de lipsă gătiri: Beserica Garnisonului fu Iluminată.

Fridrih Vilhelm și a sa la vecie mutată muiare despre acest sfat acestui mare oaspet înștiințat fiind îl duse pre el Miezul nopții la mormîntul a nemuritoriului craiu. Alexandru sărută sicriul și amîndoi suveranii (stăpînitorii) cu jurămînt se legară pre țărîna lui Friderih ca în veaci să aibă laolaltă preteșug și să fie unul altuia cu credință.

După toate acestea încă 10 zile mai zăbovind acolo Alexandru după aceea se sui în hinteul (rătvanul) său și călători din Postdam pre la Vitemberg, Vaimar, Lipțka și Dresda către Brin ca să cerceteze și pre împăratul Austriei. // 71

În Vitemberg cu numele ceii veche vrednice de cinste Universitate căriia odată Petru cel mare a sa deosebită grație au arătat fu Alexandru de profesorii Șrech și Henriți priimit. Șrech vorbi letinește, și împăratul într-aceași limbă îi dădu răspuns vrednicului de cinste vechi Istoric cum că îi mulțemește pentru scrisorile ce le-au dat afară la lume și scoase din degetul său un inel de mult preț și dîndu-l vrednicului de cinste bătrn îl rugă ca să-l păstreze întru aducerea aminte de dînsul. Încă au mai trăbuit Șrech la Masa împăratului împreună cu el să mănînce.

[4] *) Întră multe alte semne de bunăvoire ce fură aduse împăratului, pentru cea frumoasă alegere, această următoare fu mai împodobită. Madama Gețe, o făcătoare de flori din Berlin au făcut o cunună de flori din multe meșteșugite flori carea cunună priceaperei și Talantului ei multă cinste îi agonisi. Această cunună din flori se numi Bocheta lui Alexandru pentru că florile din care era făcută această bochetă dacă vom pune în șir slovele cu care se încep aceste flori închipuiesc numele lui Alexandru: cununa aceea era făcută din următoarele flori: anemone, lilie, eiheli, xerantem, acație, nelche, dreifaltigkeiteblume, rosmarin și ufeu. Era dintră această de mai multe feliuri mari și mici gătite cununi care damele purta în cap și la piept.

Roadele din acele lipsezi și curate legături ale celor doao cinstite Prințipești suflete totuși nu ajunseră la coacere după cum se nădăjduia. Țeara nemțească era încă în grea întîmplare, trăbuia încă mai întîi multe să pățească, țeara nemțească încă tare să se micșoreze și adînc să cază ca după aceea mai cu mărire să se rădice un surupători al lumii trăbuie mai întîi la strălucită înălțime să se rădice ca apoi mai cumplit întru adînc să se cufunde.

Alexandru văzu pre Napoleon la curgerea rîului Niemen și-l chiemă la Erfurt. El nădăjduia cum că mai pre urmă va putea aduce pre acesta ca să pună o pace statornică în- // 72 tră noroadele din Evropa, ci toate în zădar în tot chipul s-au sîrguit, ca să abată pre Napoleon de la cugetele lui, ci și aceea în zădar. Pofta de mărire deșertă pofta de a cuprinde țări și trufia cea mare a Cabinetului franțozesc, ca toată Evropa să fie supt împărăția franțozască mai tare s-au ținut.

Napoleon voia prin Răsboiul său cu Anglia toate lucrurile din Evropa să le aducă într-una. Ura ce avea cătră stăpînirea briticească să fie partea de Moșie a tuturor soveranilor și Națioanelor și greotatea carea el pentru ca să poată strica Angliei preste strădalnicii lucrători și preste toate Negoațele a fieștecării țări o acățase numai ca gîndirile sale să le poată ajunge să fie pentru toate cetățile îndreptariu.

Cu gînd cum că aceste sisteme nu desăvîyrșit le-au făcut, casa Brabanța din scaunul din Portugania fu răsturnată pre stăpînitoriul crai al Hispaniei ca pre un călcători de lege s-au lăpădat Valis, Holandia, țările ceale nemțești dintră Nord și Ostesee, Scăunimea Nemților negoțitoriei lumii, Hamburg, Liubek, Bermen, Oldenburg, o parte din Italia, din Confederația Renului, Vestfalia, și altele căzură în mîinile țării franțozești, Stralsind și Svednicescul Pomeri fu cu- // 73 prins de Truppele cele franțozești, așadară marginile țării franțozești pre de toate părțile lumii lărgite, în Nord până la rîpa mării Nemțești și Balticești.

„Cele necumpătate aprinderi ce au făcut Praisilor căile cele pentru Marșul soldaților prin țeara Praisului făcute cea cu vicleșug gîndire a opri pre Polaci (leși) ca să nu rădice militărești puteri cea în Danțig făcută preste măsură întărire, iscodirea provinților Rusăști, cea cu răotate împltită lucrare cătră Svedi, cea cu taină în țeara turcească și în provințiile Asiei însemnătoare făclie de răsmiriță încă tocma și cum au întărîtat pre împăratul din China să se scoale cu răsboi asupra Rosie, toate aceste bine prea bine de demult era cunoscute Cabinetului din St. Petersburg.

Napoleon despre partea Rossiei niciodată nu fu vătămat, prin nimic nu fu întărîtat numai iată că deodată lăpădă la o parte fața cea fățarnică, își uită de prietenie, de legătura cea cu jurămînt laolaltă de făgădașul a fi credincios cu care el adese ori jurase și porni pre altă cale.

Ca un nou Xerxes au scos el afară la Granițele împărăției Rossiei o mulțime ca care nu s-au mai văzut, de bărbați ostași, carii călări carii pedestrii, carii cu paveze, carii cu ar- // 74 me preste 500.000 bărbați răsboinici 1500 de tunuri și de haubițe ca cum el ar vrea tot pămîntul să-l achețe în unghița sa.

Împăratul Rossiei până la cea de pre urmă clipită totuna despre pace grea. El poftea aceea ce cinstea Scaonului său, încredințarea norodului său, deatorința cătră omenire poftește.

Prin solul său cel trimis la Paris, prințul Curachin lăsă împăratul a toată Rossia ca să facă de știre Cabinetului franțozesc:

Ca Praisul să nu atîrne de la nici o politicescă legătură, care poate să fie împrotiva țării rusăști, pentru interesul Mărirei sale foarte de lipsă este; și iarăși cum să putem ajunge să fim într-

o adevărată pace cu franția, de lipsă este aceea, ca întră Franția și întră Rossia să fie odată Neutrală care nici trupele unuia nice aceluialalt să nu le lasă a sta acolo sau a trece pre loc să nu cuteze și cum că nu vom putea cu bine întărite și îndelung statornice rămîitoare condiții a pune pacea, în cîtă vreme vom vedea cum că armadiile cele streine așa aproape stau de marginile Rusiei și drept aceia cel dintîi // 75 temei al tuturor lucrurilor trăbuie să fie ca toate cetățile praisești și toate locurile să le curățe de armadiile ce sînt acolo, apoi întărirea de la Danțig să o mai înmicșoreze și mai pre urmă Svedicescul Pomeri să-l dea înapoi.

Însă măreața îndrăznire a oarbelor gîndiri: „cum că de la Dumnezeu are putere pre toți aceia carii nu țin cu dînsul să-i supuie supt picioare."

Au asuprit urechea aceluia ca să nu audă nici se înțeleagă a aceluia zicei care nici o gîndire sau cugetare nu mai avea, ca să-și mai scurte dintru ale sale pornite lucruri care nicio mijlocire alta decît a sa a fi nu cunoștea care pre sine însuși nu se povățuia spre mai bun sfat, acela care nici vrea să auză nici să înțeleagă dojenele și sfaturile altora dojenele bărbaților celor întru înțelepciune încărunțiți și de multe lucruri știutori bărbați acela care la dojenele întîmplărilor și înștiințările celor pățiți mari oameni *)[5], care la o mie de gîndiri ce îi sta fața înaintea // 76 ochilor, n-au vrut să se areate ascultători pre cei dedați la răsboi Ruși carii de-a pururea orice feali de răsmiriță cu cunună de lurben (laură) o au încoronat, carii acum războiul pentru a lor Relighie sau credință, pentru ale lor averi pentru ai lor prinți pentru pruncii săi, pentru moșiile sale pentru păstorii și pentru bunurile sale îl îcep – n-au vrut lumii altmintrea să o sucească.

Încă o dată cel cu inimă bună Alexndru mai cercă cugetele lui, și trimise pre cel de poliție al său Ministru Balașhof la cel de căpetenie Cortel al franțozilor dar și această cercare fu fără folos, sîngeroasa răsmeriță trăbuie să ia început.

Leghioanele lui Napoleon străbătură preste granițele Rossiei. Armadia rusească, ce era la număr puțină, întru îndrăznire puternică, prin Dumnezeu și a lui dreptate mai tare, cu putere ca a leului se luptară: Kliastiți, Poloțk, Smolensk, Borodino pot să mărturisească cele de veacinica pomenire ale rușilor biruințe.

Kutusov, văzînd cum că armadiile protivnicului toate vor să jertvească, numai ca să poată pre cea vechie, unde se încoronează împărații rusăști, cetate a o dobîndi, înțelepțește și cu îndrăznire se trase către Kaluga și // 77 lăsă ca măreața gîndire să cuprindă Moscva, carele gîndea că, cuprinzînd Moscva, toată Țeara Rusască va fi în mîna lui. *)[6] Alexandru încă mai din vreme, prin o scrisoare, dăduse de grije prezidentului de Sfatul țării:

„Eu nu pui armele jos, în cîtă vreme voi vedea că se mai află vrun picior de ai protivnicului ostași întru împărăția mea", și că el acum s-au pus în cap ca să aprindă Moscva, și după aceea,

---

[5] *) „A străbate în cele dinlăuntru ale Rosiei" zise Fridrih I. „Cu adevărat nu este cu anevoie; dar cu anevoie este a te putea înapoi de acolo întoarce. Iară într-alt loc zice: „Cel ce vrea să poarte răsboiu în țeara rusească trăbuie întîiu iarna să și-o facă lui priiatenă."

[6] *) Acum era împărțite dările (Bons) pentru răpștirile din Moscva și planuri pentru conscripție în Rossia încă era făcute. Napoleon rămăsese în mahalalele Moscvei și aștepta deputație de la cei mai mari ai cetății; ca cu mare pompă să-l petreacă înlăuntru, în cetate. Aștептă pănă a doao zi, și nicio deputație nu se ivi. Aceasta cea mai dintîiu întîmplare, de o cetate de căpetenie cuprinsă, n-au făcut ceaea ce se aștepta de la dînsa. Marți după-amiaz în 3 septemvrie, fără leac de strigare, se trase în Kreml.

groful Lauriston, de doao ori trimis fiind de Napoleon în cel de căpetenie cvartir al rușilor, de la prințul Kutusov Smolenskoi au luat răspuns cum că împăratul nesmintit rămîne pe planul acela care și l-au croit, cum că Lauriston să nu facă mai mult nicio cercare de a face pace. Aci se aruncă soartea cea mare despre izbăvirea Evropei. // 78

Dictatorul (împăratul) franțozesc, cu mîni, cu picioare căuta mijlociri de a se întoarce înapoi din Rossia; *)[7] și, sfătuindu-se întru sine să se așeze cu sălașul în palaturile lui Petrovchi, să trase afară din Moscva.

Napoleon voi să pună vina pre stihii (elemente) cum că ele sînt pricina pierzărilor lui, însă și fără de ger, de frig și fără de foame, franțozeștile armadii, prin cei rău vătămați ruși, fură bătute. Ale rușilor pline de roduri biruințe se arătară la Tarutina (25 septem), la Maloiaroslaveț (30 septem), la Viasma (8 octom), la Krasnoi (24 și 25 octom) și mai pre urmă la Berețina.

Așadară, se cuvine Rossiei acea laudă, cum că protivnicului, pustiitoriului neamului omenesc, în locul acela, unde poate arăta că Rossia // 79 n-au avut întru ajutori și alte însoțite puteri, cu mult mai mult la marginile împărăției sale, fiind încîlcit cu războiul, i-au curmat căile de a mai putea răzbate în Rossia.

Alexandru acel foarte mare sfat s-au pus șieși înainte, ca să aducă în Evropa o pace de obște, măcar că aceasta, în vreamea aceea, cu anevoie și neștiut era, oare putea-va el fi în stare a o face; căci că temeiurile păcii cu tilsiderii făcute oprea pre Napoleon ca să facă o pace de obște, însă a sa poftă de mărire și laudă deșeartă i-au împedecat calea de la aceste. El tot noao și iar noao țări vrea să tragă supt stăpînirea sa și mai voia jumătate lumea să o jertvească, decît cît e negru supt unghie din planurile lui să scadă.

Dar tot nu fu destul cum că în lume era vestit: „Pre Țeara Rusască, în ceale mai dinlăuntru ale ei, nimene nu poate să o răsbească”.

Aici, Mărirea Sa Alexandru I, împăratul a toată Rossia, în 25 dechemvrie 1812, mai nainte de a călători din Vilna, au dat la truppele sale următoară poruncă:

„Soldaților! Ale voastre biruințe și a voastră cu zăstăm statornicie este încoronată cu cunună din flori de laudă, care nestearsă la următorii voștri va rămînea. Numele vostru și faptele voastre prin gurile oamenilor se vor // 80 povesti, vitejiile voastre, de la pruncii voștri la prunci de pruncii acestora, vor trece! Laudă Celui dintru înălțime! Mîna Domnului au fost cu noi și nu ne va părăsi pre noi! Iată că nice un protivnic, ba nici urmă de protivnic nu se vede să fie mai rămas înapoi în pămînturile țării noastre. Pre trupurile cele moarte și pre oasele lor ați ajuns voi pănă la marginile împărăției voastre. Acum, dară, trăbuie să ne luăm după dînsul, nu pentru ca să cuprindem țări sau ca să ținem răzmiriță cu țările cele noao vecine, ci pentru ca să așezăm o dorită și statornică pace. Voi treceți acolo, ca pentru slobozeniia voastră, pentru odihna voastră și pentru ca să nu fiți nimărui supuși, să vă răsboiți. De vor vrea să fie priiatenii noștri; în voie le este ca să ceaie pace. Voi sînteți creștini! Eu vă aduc voao aminte cum că acest nume, creștin, poftește și zice că deatoria soldaților

[7] *) Foarte mare deschilinire este întră Fridrih cel Mare şi întră Napoleon, căci Fridrih şi-au agonisit şieşi nume mare prin duhul cel mare ce-l avea şi prin fapte mari şi bune, iară Napoleon au lăsat numai prin un decret să i se dea nume mare. Fridrih au ştiut mai nainte unde în răsmiriţă îl vor putea pre dînsul bate sau birui, drept aceea bine foarte s-au îngrijat ca el, îndată după o bătaie, armadiile sale laolaltă să le strîngă şi, după ce fu înştiinţat cum că într-o lovitură mult au pierdut, îndată o croia într-altă parte.

este în răzmiriță să se poarte cu vitejie, iară în marș și cînd e în odihnă în țară să fie blînd. Eu nu vă amerințăz voao cu pedeapsă, căci că eu bine știu că niciunul dintră voi nu va lucra așa, ca să-și agonisească pedeapsă. Voi ați văzut cu ochii în țeara noastră în ce chip protivnicul acea nevinovată țeara și căsile lăcuitorilor le-au pustiit. Cu dreaptea mînie voi i-ați răsplătit lui. Carele dintră voi ar vrea să fie lui asamene? Numai prepus de ar fi, cum că ar fi unul ca acela, // 81 că, de ar fi, n-ar putea mai mult a se numi cătană rusască; unul ca acela s-ar lipsi dintră voi afară! Soldaților! Aceasta pofteaște de la voi și așteaptă cea dreaptă a voastră credință, țeara voastră și al vostru Țaar.

Împăratul Alexandru porunci ca noao oști să se rădice și pentru izbăvirea celoralalți din Evropa să mîne războiu.

Ostașii rușăști tăbărîră pre locurile țării Nemțești, și cea foarte de mult în inimile celor trei cinstiți Prinți făcută Sfîntă legătură se făcu în lume la cei următori vreadnică de pomenire faptă.

„Întră viteajii ostași ai Rossiei, se însoțiră și ostașii înălției sale a Craiului Praisesc, a păși în țeara Nemțească, Mărirea sa Împăratul a toată Rossia și împăratul Craiu Praisului veniră la Praga în Boemia, și se întîlniră cu Mărirea sa împăratul Austriei și se împreunară cu un cuget și cu o inimă laolaltă aceste trei puteri și făcură de știre Prinților și Norodului țării Nemțești că vreau să aducă iarăși la loc slobozeniia Evropei.”

„Ei vin cu gînd ca acela ca Noroadelor sale de-a ajutoriu, bunurile locurile cele scăpate din mînă iarăși să și le capete înapoi.”

Împreunatele Puteri n-au voit ca Armadiile lor să se lupte și să se bată pentru sine, și cele căpătate pentru sine să le țină, ci ele au // 82 venit cu Domnitorii săi pre sine și țeara Nemțească a o mîntui de supt acel greu jug; pentru aceea le și era lor cuvîntul acesta în gură: „Cinste și slobozenie!”

Bine voiască dară fieștecare Neamț care mai poartă încă acest nume vrednic cu toată inima și cu toate puterile să țină una cu dînșii bine voiască fieștecarele, fie el Prinț, fie nemeș sau fie dintră celalalt număr sau din șirul norodului, să urmeze planurilor care împreunatele puteri pentru slobozirea a toată Evropa și le-au făcut, bine să voiască, zicei toți cu o inimă și cu un cuget, cu bine și cu vărsare de sînge, cu trupul și cu viața a sta.”

„Aceste laolaltă înțeleageri, aceaste rîvne cred înălțiile sale, după duhul care biruințele Rosiei pentru întoarcerea înapoi a slobozeniei lumii așa luminat le-au arătat, cum că de la fieștecare lăcuitori a țării Nemțești cu dreptate le pot aștepta.”

Tocma întru acest chip se nădăjduiește, cum că fieștececare strălucit Prinț Nemțesc, cu toate puterile cu un împreunat cuget se vor sili cu noi una a ținea, și vor sta noao întru ajutori ca țării Nemțești cea de mai nainte din zile vechi slobozenie, ce au avut, iarăși să p aducem la starea ei nesmintită neclătită, iară de cumva vreunul întră Prinți s-ar afla, care nu numai n-ar voi a urma cugetului nostru, ci încă // 83 împrotivă ar lucra, unul ca acela să știe că va scădea din cinstea lui, și-și va piarde Titula.

Confederația Renului, a țării Nemțești, cu totul alt nume, cu totul altă orînduială va căpăta și fiindcă în așa îndelungată vreme au gemut supt jugul altor streine Națioane, binevoiaște Mărirea sa Împăratul a toată Rossia de tot să o vadă izbăvită, și nu numai nădăjduiește, ci și tare crede, cum că prin aceasta desăvîrșit va împlini pofta și dorirea noroadelor, numai dacă cu toți laolaltă împreunați vor fi spre apărarea țării Nemțești.

Mărirea sa împăratul a toată Rossia voiaște de aici înainte, ca, de cumva în țeara Nemțească s-ar putea întîmpla să năvălească oricarii streini, toate mijlocirile să-și pună ca Prinții și norodul țării Nemțești întru ale sale orînduieli și întru a sa însușime să poată rămînea și se va sîrgui a-i apăra. Cu cît mai tari și mai frumoase se vor arăta aceste orînduieli, și cu cuviință se vor așeza, cu atîta mai puternică, mai veselă și mai în floare se va arăta țeara Nemțească în vederea noroadelor din Evropa.”

Întră altele, înălțiia sa împăratul a toată Rossia într-adins și cu toate puterile se va sîrgui dinpreună cu cei ce una cu dînsul sînt, și o voie, un cuget și o înțelegere cu dînsul au, ca țeara Nemțească de supt jugul cel greu al celor streini să o izbăvească, și de toate primejdiile scutită și apărată să o țină.// 84

Țeara Franțozească în sine frumoasă și tare de aci înainte se îngrijea pre sine, ca în cele din lăuntru ale țării să aducă fericire! Nici o putere din cele dinafară puteri n-au vrut să surupe aceasta; nice unii preste hotarăle cele adevărate ale ei n-au vrut să pășească. Dar Franția știa, că celelalte puteri voiesc ca să așeze o odihnă de obște pentru tot norodul lor, și cum că mai nainte nu vor pune armele jos, pănă ce cu temei vor așeza, ca toate cetățile din Evropa să fie în pace și în liniște.”

Împreunatele puteri au împlinit aceea, ce ei făgăduise omenirei; ce toată suflarea și toate inimile bune din ceri aștepta, ei au nimerit pofta noastră cea mare.

Noi sîntem acum sloboziți de numele cel urît, slugi; pentru această slobozenie cu bucurie, se vor arăta mulțămitori următorii țării Nemțești, și pentru căci s-au văzut odată scăpați din jugul acest povarnic, care în mulți ani au trăbuit pre umerii săi cu răbdare să-l poarte.

În 31 Martie 1814 cînd au mers diregătoriile sau Boiarii cei mari din Paris în Hauptcvartirul oștilor celor împreunate, atuncea Mărirea Sa împăratul Alexandru întru acest chip au grăit cătră dînșii.

„Soartea războiului pănă aicea m-au adus! Împăratul vostru au fost cu mine împreunat însă de trei ori m-au înșelat. El au întrat în mijlocul împărăției meale și toate părțile au răsfi- // 85 rat nenorocire, care încă mulți ani să va vedea. Dreapta scutire m-au adus pănă aicea, ci eu nu cuget pentru toate făcutele rele Franției a izbîndi; Eu sînt drept; eu știu că pricina nu sînt franțozii, ei sînt priiatenii miei, drept aceaea le voi arăta, cum că am venit, bine pentru rău a le întoarce. Napoleon singur e vrăjmașul mieu. Cetății Paris făgăduiesc osăbita a mea scutire, eu o voi scuti, și toate instituturile cele publice întregi le voi ținea. Și numai oastea cea ușoară va rămînea într-însa. Garda voastră națională, care se cuprinde din cei mai aleși cetățeni, și mai încolo va rămînea, acuma de la voi atîrnă, ca viitoarea norocire a voastră să o scutiți. Voao e de lipsă așa Stăpînire să aveți care și voao și toatei Evropei va da pace. Întru voi stă, ca pofta voastră aevea să o arătați, totdeauna gata mă veți afla întru toate nevoințele voastre mînă de ajutori a vă da.”

Țeara Franțozească după ce franțozescul Senat au dat afară cum că Napoleon dinpreună cu toată familia lui este lipsit de Scaunul împărătesc și crăiesc, au bine voit o pace plină de cinste.

Alexandru cu cinste trimise înapoi Senatului pre toți Robii franțozești ce îi prinsease în răsmiriță. El pentru aprinderea Moscvei n-au poftit nici o răsplătire: n-au stricat nemic în țeara Franțozească nici o trofee de // 86 biruință, decît Piramida cea cu chipul lui Napoleon pre care el o trimise în țeara Rusască.

Mai frumos n-au putut Alexandru acest lucrat lucru a-l încorona decît așa. Senatul Rusăsc nu i-au dat lui nume de acelor mari, ci nume de acelor blagosloviți. Dară și acest nume el prin un Decret ce n-au dat Sfîntului Sinod Sfatului celui de țeară, și ocîrmuitoriului Senat, întru acest urmăritori chip și-l făcu:

„Cererea și rugăciunea care Sfîntul Sinod, Sfatul cel de țeară și ocîrmuitoriul Senat Mie mi-au dat cu acea poftă ca să poată rădica întru veacinica pomenire pentru Mine și pentru Numele mieu în cea de lăcuință cetate a Noastră o închipuire supt acest nume: Blagoslovitul, îmi pricinui mie mare cinste și îndestulire întru aceea despre o parte cunoscui eu cea mare mulțemită pentru blagoslovenia care Dumnezeu preste noi de sus o au turnat, iar despre o parte cugetele mădulărilor împărăției Rusăști, care Mie acest lingușitori nume vor să mi-l alătureaze. Eu întru aceasta îmi pui toată strădania, ca prin fierbinți rugăciuni preste mine și preste tot credincios norodul mieu blagoslovenia lui Dumnezeu să o aduc, și ca prea iubiții și credincioși Supușii miei și tot neamul creștinesc: binecuvîntat și norocos să fie. Aceasta este cea mai aprinsă Poftă și mai mare norocire a Mea. Afară de aceea tocma de m-aș fi ostenit Eu ca să capăt acest nume, totuși Eu ca om nu poci să-mi iau //87 acea îndrăzneală, ca să primesc aceasta, adecă cum că sînt vrednic de această numire: Blagoslovitul. Așa de tare se împrotivește aceasta orînduialelor de mine făcute, ca cum eu în toată vremea, și în toate prilejurile a-și voi a deștepta de la Credincioși supușii miei, ca așa feli de laude întru Numele mieu să facă, iar eu nu vreau a da așa feli de pilde, care sînt împrotiva gîndurilor acestor făcute de mine orînduieli. Într-acea descoperindu-vă eu toată voința mea, rog pre toate mădulările împărăției Rusăști, ca să se lase de a face unele ca aceste. Fie vecinica pomenire a mea întru inimile voastre, precum este vecinica pomenire a voastră întru inima mea, blagoslovească-mă pre mine Norodul mieu întru inimile sale, precum îl blagoslovesc Eu pre dînsul întru inima mea! Fie țeara Rusască fericită și agonisească preste mine și preste dînsa blagosloveniia cea Dumnezeiască!"

Cele despre povățuirea lui Alexandru, ca cel ce era Gheneralissim al împreunatelor Puteri despre grijea ce au purtat pentru Soldații săi despre biruințele lui despre aceea cum că în toate cele mai grele primejdii față au fost despre rămînerea sa în țara Nemțască, în Franția și în Anglia n-ar încăpea într-o Carte mare toate a le pune. Dintră alte multe ale lui întîmplări, care cinstită și bună inima lui arată, cele mari ale lui cugetări ce sînt vrednice de povestit încă una vom mai spune. // 88

Cînd în 21 de zile ale lunei lui Iunie 1814 Împăratul Alexandru cu Strălucită sora sa prin Galaie, Ghent, Antverten, Rotterdam, Haag, Amsterdam întorcîndu-se îndărăpt din Anglia au sosit la Zaamdam, însuși cu mîna sa spre vrednica aducere aminte a lui Petru celui mare au pus o piatră de fundament, unde odinioară Petru ca un lucrători de corăbii au lucrat și unde au învățat Măiestria de a face corăbii.

Noi mulțemită încă și Meșteșugului lui Alexandru care l-au făcut ca inimile Priiatenilor să-i să le dobîndească cu dînsul una a fi, a căruia gîndul cel ca să fie o de obște slobozenie au dobîndit fericit sfîrșit.

Cînd în luna lui Iulie 1814 Împăratul Alexandru s-au întors înapoi din călătoria Sa la Petersburg, mai hotărît s-au spus voia sa prin următoarele în scris date cuvinte:

„Serghie Kosmici, Am cunoscut cum că foarte multe și de multe feliuri de gătiri întru priimirea sau întîmpinarea mea vor să se facă. Fiindcă mie unele ca acestea nu-mi sînt spre plăcere,

va tocma firei mele împrotivitoare, drept aceea aflu eu a fi acum tocma fără de treabă a se face. Cel mai înalt lucru sînt singure întîmplările, care încruntatei răsmiriță în Evropa i-au făcut un sfîrșit, înaintea acestuia noi toți plecăm genunchele noastre. Fă pretutindenea această a mea voință cunoscută, ca nice- // 89 decum nici o priimire sau întimpinare pentru mine să nu gătească: trimite poruncă la Gubernii, ca nu cumva oarecare întru această gîndire să fie, ca să iasă mie întru întîmpinare. Cum că aceasta chiar o vei împlini poftesc răspuns. Și rămîi al Dumitale de-a pururea voitori de bine."

În 15 zile ale lunei lui Iulie dimineața pre la 6 ceasuri lăcuitorii din Residențialnica cetate s-au bucurat foarte pentru fericita întoarcere înapoi a Mărirei sale împăratului din călătorie. Norodul foarte cu mare bucurie în gura mare strigînd: Vivat! Cuprinsă pre împăratul O vrednică de văzut privire era aceasta, unde pruncii cei tineri, bărbații și cei cărunți oamenii tot cuvinte de bucurie și de veselie îi striga, acum ridicînd mîinile către ceri mulțemea acum plini de veselie arunca pălăriile în sus în aer, și cei cărunți plini de bucurie săruta picioarele împăratului. Nu poate să se spuie bucuria a tot norodului Mitropolitul Ambrosie încungiurat de alții mulți Arhierei și de toată Preoțimea petrecu pre împăratul înlăuntru în Beserică și au săvîrșit slujba cea Dumnezeiască. După sfîrșitul Sf. Lvturghii să cîntă lauda cea de mulțemită lui Dumnezeu dînd cu tunurile și pretutindene trăgînd clopotele. Seara fu această mare cetate în toate ulițele foarte frumos iluminată. Și această iluminație în trei zile fu după olaltă făcută. În zioa aceea fură toate cele mari Persoane ale sfatului ță- // 90 rii Senatul, și Sinodul la Masa împăratului pre Prînz chiemate.

Manifestul, care înălțatul împărat a toată Rossia în zioa pornirei sale către Vienan l-au lăsat, 1814 Octomvrie 15/27

Îndelungata depărtare de la Părinteasca noastră țară grea muncă și întristare pricinui inimei noastre, care întru toate urmările și întîmplările cu noi a fi n-au încetat, Singur una ne sluji noao spre mîngîiare, adecă: cum că noi aceste grele întîmplări nu pentru deșearta poftă de laudă, ci numai pentru singură cinstea și siguranția țării noastre, precum și pentru pacea a toată Evropa le-am făcut. D[u]mnezeu prin a sa nespusă milă a noastră răbdare și ale noastre pătimiri le-au răsplătit. El, fiindu-i milă de fii săi, mîntui țeara Rusască, prin întoarcearea cu pace și cu laudă a lor în ocolul același a țării lor. Niciodată nu furăm noi așa de fericiți, decît atunci cînd iarăși ne văzurăm că pășim preste marginile blagoslovitei țării noastre, în carea norodului nostru o inimă plină de veselie aduserăm, care cu o de obște voioasă și prietenoasă inimă ne-au cuprins, însă măcar că spre cea de obște a tuturor Națiilor pace, întocmiră așezămîntul lucrurilor din în Evropa această călătorie cu Ieșirea din țeara Rusască ce face, totuși această călă- **// 91** torie sau Ieșire afară din țeara precum noi după darul lui D[u]mnezeu nădăjduim, nu va ținea îndelung dinafară, iarăși ne vom întoarce înapoi la cea nesmintită grije pentru binele cel de plinit al cetății noastre.

Într-aceia ca cele din Libov, mulțemită, și fericire fundamentalnice Simțiri să le arătăm, cu care noi acum ne folosim, și care noi din mîna prea preaputearnicului D[u]mnezeu prin așa

îmbogățite țări sîntem încoronați, spre vecinica pomenire să le ținem, am voit aceste următoare orînduieli a pune:

1) Pentru ca Noi mai cu mare înfrîngere a inimii să dăm rugăciuni de mulțemită atotputearnicului D[u]mnezeu, căci au izbăvit țara noastră din mîna groaznicului și tarelui protivnic, și pentru ca darul lui D[u]mnezeu pururea din neamîn neam să fie cu noi, orînduim: în zioa Naşterii D[o]mnului nostru Iisus Hristos Pomenire cu prăznuire la carea sf[î]ntul Sinod o osebită rînduială va da.

2) Preacinstita Noastră Preoțime, care înaintea oltariului celui preaînalt stînd prin ale lor cele dentru adîncul inimii înaintea lui D[u]mnezeu vărsate rugăciuni blagoslovenia celui de sus preste armele, și preste ostașii împărăției Rusești au adus, și cu pilda lor temerea de D[u]mnezeu, cugete curate și bună înțelegere în inimile Norodului au sădit, spre semn, cum că// **92** sînt temători de D[u]mnezeu, și iubitori de Patria sa, de la cel mai mare păstori al Beserecii începînd, pănă la cel mai de pre urmă Preot să poarte la piept o Cruce, în care să fie săpată această scrisoare; 1812. Li se dă.

3) Bunilor noștri ostași, acărora vitejie din vremile cele de mult trecute la toată lumea fură cunoscute, iară acuma de nou nu numai pentru apărarea țarii lor ci tocma pentru slobozeniia a toată Evropa acea vitejie o arătară, pentru aceaia ce cinstesc cu dulce mîngîiare și desfătarea ce au în sufletele și în cugetele sale: Altă răsplătire pentru faptele lor și statornicia nu pot deodată să vină. Totuși poftim Noi acelora, carii multe au pătimit, spre veacinica aducere aminte a întîmplărilor acelora, cu un deschilinit metal pe care să fie scris anul și zioa, în care au întrat în Paris. Încă mai nădejduim noi, cum că îndelungată pace și odihnă, ne va sluji noao spre mijlocire, cît nu numai cele de lipsă spre ținerea vieții ostașilor mai bune și mai de pricosit le vom face, ci încă și hotărît lăcuință le vom da, și întră familiile sau rudeniile lor să poată lăcui.

4) Cinstita și de bun neam născuta Nobilitate cel adevărat și neclătit razăm al scaunului nostru, inimile și duhul Norodului, din moși de strămoși temătorii de Dumnezeu, și bunii viteji, Nobli aceia, carii pănă acuma // **93** încă în multe feliuri a lor neînfricoșată dragoste și ascultare către Monarh și către Patrie au arătat, dar mai vîrtos acuma nu numai dînd de bunăvoie din averile și bunurile sale și încă și sîngele și cu mare rîvnă prin pildă și viața s-au arătat gata a fi a o jertvi, ce învrednicesc Metalului de bronță cu Peteaoa Sf. Vladimir: asemenea petealei ceii ce s-au dăruit în anul 1812. Această de Bronță Metalie părinții sau bătrînii o vor păstra pentru următoarea familie ca să o poarte după moartea lor. Întră altele deplin sîntem încredințați, cum că, măcar deși Nemeșii întru această cumplită răsmiriță multe au avut a pătimi, și multă pagubă au trăbuit să pățească, totuși acela care de la ei au luat acel odor și neclintita odihnă ranele lor a le vindeca, pre unul ca acela în năcazul său a-l mîngîia, nedreptate se va lăuda, sau să va ținea măreț, că poartă nume de Rus.

5) Ceata Negoțitorilor, care cu o de obște rîvnă, și în lipsă mai mult ajutori au dat, priimește din gura Noastră Mulțămită. Și ca pre unii dintră aceia să-i arătăm, carii prin negoțitorie osebită au slujit, vom porunci, să li se răsplătească cu mai sus pomenita monetă cu peteala ordului Sfintei Annei.

6) Cinstita a orășeanilor ceată, și țăreanii, carii prin sîrguința și osteneala lor lucrînd pămîntul, pentru toți au agonisit, multe roduri, și din acele ostașilor spre apărarea // 94 țării au

împărțit, și aceia, carii întru cumplitele vremi ale înfricoșatei răsmiriți o bunăvoire au arătat, dintră carii încă pănă acuma niciunii nu au arătat așa pildă, țăreanii, credincioșii noștri supuși vor căpăta răsplătire de la milostivul D[u]mnezeu. Noi spre ușurarea ostenelelor lor, și spre cele ce au trăbuit să pătimească, facem să știe, cum că, dacă trupele Noastre îndelungat vor rămînea înlăuntru în țeară, așa, cît atîta vor fi la număr precum fură atunci cînd s-au început răsboiul, aceia nu numai în anul acesta, ci (avînd nădejde) în anul viitoriu, va ști înalții mai mulți venitori ani nu se vor prinde feciori la Cătane. Întră aceasta vîrtos încredințați sîntem și tare nădăjduim cum că acum după sfîrșitul acestui groaznic răsboi în îndelungată vreme vom fi în pace , și find în țara noastră, fieștecarele la locul său, moșiile sale vor putea a le lucra, și prin aceaia pagupa ce ne-au pricinuit împrotivnicul, iarăși ce va întoarce înapoi Doamne! Eu mă rog ție: ca cu robii tăi să se plinească cuvintele ce le-ai grăit prin gura Prorocului tău David: „Brazdele lui îmbatăle, înmulțeaște rodurile lui, și cîmpii tăi se vor umplea de grăsime. Îngrășease-vor cele frumoase ale pustiei, și cu bucurie dealurile se vor încinge; și văile se vor înmulți grîul; Oile lor mult fătătoare înmulțindu-se întru ieșirea lor; boii lor grași. Așa fă ca să se po- // **95** goare darul tău preste dînșii. Pentru ca să abatem la o parte îngrijerile și toate lipsele dintră norod, împărăția în tot chipul pentru țereanii de supt Coronă se va osteni, ca să fie ajutorați și părtiniți încît este despre bunii aceștia țăreani, sîntem încredințați, cum că vom purta grije pentru dînșii ca să fie în pace. Acei mai bătrîni, carii cu rusăștile năravuri și vîrtute sînt legați, cei ce pănă acuma, și și acuma prin multe semne și pilde cu rîvna cătră oalaltă și cătră iubirea de obște și cătră țeară s-au arătat, nu avem leac de îndoială cum că despre o parte averile sau moșiile, care prin grija părințească așa pentru sine, precum și pentru fiii săi, despre altă parte, cu pofta ce au cătră fii, în starea norodirei îi vom pune, în carea cele cu fericite familii vor înflori."

7) Bine cunoscînd noi, cum că întru acest cumplit răsboi chieltuialele cetății preste samă mari și greale au trăbuit să fie, deci săvîrșindu-se așa de cu bucurie și veselie lucrurile răsboiului, nu ne puturăm conteni, credinciosului nostru popor, la carele zioa și noaptea gîndeam a nu-i face cunoscut, cum că, încît e cu putință vrem acele greotăți a le mai ușura. Aceste de multe fealiuri ușurări și daruri în următorii aici Articuli le punem: //96

1) Cu amăruntul socotind Noi paguba ce au trăbuit să pătimească oamenii noștri prin întrarea potivnicului în țările noastre și după dreptate plătirea pentru oamenii aceia, carii nu se aflâ aici, mai strîns să o ținem, ca cea din anul dintîi întîmplată Revizie, așa poruncim: ca în toată împărăția noastră de nou să se facă pentru darea norodului orînduială în care judecătoriile de țeară o Scriere, pentru ca să o întărim, vor face.

2) Toată darea pe cap, care multe feliuri de țăreani, precum țăreanii Coronei, opagii și țăreanii cei cu moșii pînă în zioa dintîi anului Ianuarie 1813 încă n-au plătit-o și pănă acuma încă nu s-au luat în sus precum încă și acelora, carii după orînduiala Manifestului lui din 15 Mai 1811 gloabă de bani au dat să li se iarte și mai încolo să nu se silească a plăti.

3) Încă și acele rămășițe de dări care mulți țăreani de a coronei și alții cu desclinite nume numiți țăreani chirie trăbuia să plătească mai mult să nu se ceară de la dînșii.

4) Răstanțiile și gloabele de bani de la țăreanii Negoțitori după cum spune Manifestul din 11 fevruarie și după Orînduiala din 29 dechemvrie 1812 pentru făcuta Negoțitorie fără de țidulă de

întărire pentru întreg anul 1813 sînt scutiți și toate cercările și ispitirile în treaba aceea să fie întru nemica. // 97

5) Toate Răstanțiile acele, care în Manifestul din 11 Fevruarie 1812 s-au rînduit plătească camătă la sută din veniturile bunurilor din bunăvoința sa, și pînă în zioa aceasta pe anii 1812, 1813 și 1814, încă nu le-au plătit, așa precum și banii cei de gloabă, ce sînt deatori înainte de sosirea terminului a-i da, li se iartă.

6) În Guberniile și Ținuturile acele, oamenii, cei ce prin răsbaterea potrivnicului în țară, și prin boala ce în Rossia-Noao se încuibase, multe avură a pătimi, încă să fie pe anul 1813 de rămasa dare pe cap așa cei de Coronă, precum și cei ce stăpînesc moșii, orășenii, și oamenii cei slobozi, Iertați. Așijderea și negoțitorii cei ce trăbuie să plătească dobîndă pe sută, după cît au capitalul de mare li se iartă acea dobîndă a o da.

7) Toate Răstanțiile rămase din darea ce se orînduise în Manifestul din 11 fevruarie 1812 una pentru toate spre întocmire dărilor pentru cei în granițele cele din jos ale împărăției noastre, aflată doftorie este, ca greotatea, ce Negoțitorilor din Moscva prin răsipirea Moscvei li s-au pricinuit, să o ușurăm, li se iartă.

8) Cercările în lucrurile Coronei sau a tot fealiul de lucruri Criminalnice, care mai mult decît 10 ani țin, și încă pănă acuma nu s-au sfîrșit, să înceate, și de cumva cineva pentru așa feli de lucruri este băgat la închisoare, unul ca acela fără zăbavă să se sloboadă. // 98

9) Răstanțiile de dare din partea ce li s-au venit după moartea părinților oarecărora, ca să plătească Coronei să fac uitate, și iertate.

10) Oamenii aceia, carii pentru că au fost deatori Coronei, mai mult decît de 5 ani zac la închisoare, și nu pot plăti, să fie iertați, și să se sloboadă din închisoare:

Tare nădăjduim, cum că și personele cele private la această de obște și plină de bucurie biruință, luînd pildă de la Noi, spre ușurarea și bucuria acelora, carii, pentru că n-au putut plăti deatoriile, sînt închiși, le vor ierta deatoria, și-i vor slobozi.

11) Scăderile, sau lipsele Coronei și alte de acest feli de nebăgări de seamă și pagube, de cumva nu vor fi foarte de lipsă, și de nu vor păși cu numărul preste 2000 Ruble, sînt iertate.

12) Gloaba de bani cea după legile țării, întărită, carii pănă acuma încă n-au dat-o, li se iartă.

13) Aceia carii pentru Poşlin-Banii la Coronă pentru lucruri pîrîte sînt supt pază, dacă undeva se află de așa feliu; slobozenie și iertare li se dă.

14) Toți aceia, carii, pentru că peste oprelişte, au vîndut vinars, și care se află supt pază, să se sloboadă, și aceia carii n-au luat deplin judecata făgăduită, și toate orînduitele cercări pentru aceasta orînduite, toate li se iartă. // 99

15) Tuturor bărbaților ostași, țăreanilor și altor ori de ce feliu, și de ce stare lăcuitori, carii cu puterea sa din țara sa de la a lor lăcașuri și de la Comanda lor s-au depărtat și s-au înstreinat, de dăm iertare, dacă aceia, carii se află înlăuntru în țeara noastră Rossia, într-un an, și cei într-alte țări fugiți în 2 ani, începînd de la zioa de azi a număra, iarăși se vor întoarce înapoi.

16) Toate Deregătoarele și Personele ori de ce stare, care față pentru lucrurile, care nimic ceva de ucidere, de tîlhării, sau de furtișaguri în sine nu cuprind, sînt supt Ispitire, și judecată, de judecată și de Ispitire să fie iertați.

17) Călcătorii de porunci, carii faţă supt pază sînt ţinuţi, şi gata spre pedeapsa faţnică, şi spre mai mare ruşinarea în izgonire la muncă, şi spre mai mare ruşinarea în izgonire la muncă de lucruri grele sînt osîndiţi de pedeapsă să fie iertaţi, şi numai în mişelătate să-l trimit în izgonire, iară aceia, carii le-au ieşit din judecată, ca pe lîngă aceia că vor să capete bătaie pe trup, încă să se trimită şi a lucra la şanţuri de cetate, pedeapsa pe trup să li se iarte, şi numai la lucrarea Şanţurilor cetăţii să se trimită.

18) Noi împărţim milostiva Noastră iertare de obşte tuturor acelora, carii pănă întru această zi au făcut călcări de poruncă, pentru care călcări de porunci după legi trăbuia să-şi piar- // 100 dă viaţa, tocma deşi pentru nevestirea sau pentru că n-au ştiut, pentru unele ca acele călcări nu s-au început a se face cercare.

19) Mai pre urmă aflăm noi în numărul credincioşilor noştri supuşi unii oameni greşiţi, dară totuşi spe mai mare mîngîiarea noastră foarte puţini de aceia, dintră carii unii pentru frica, sau pentru ameninţările Protivnicului, alţii prin amăgituri, şi vicleşuguri, iară alţii prin năravurile lor cele rele şi netrebnice, şi din inimă rea şi îndărătnică lăpădînd la o parte sfînta deatorinţă a iubirei Patriei şi faptei bune, la nedreapta parte a Protivnicului, celui ce şi pre Dumnezeu şi pre oameni urîse, se abătură, aceştia ar trăbui dreaptă pedeapsă după măsura greşelii lor să capete; totuşi Noi, pentru această aşa de cu fericire şi bucurie biruinţă, tuturor acelora fără desclinire le dăm iertare, întru car urmarea poruncim ca în tot ţinutul împărăţiei noastre, toţi aceia, carii pentru aceasta sînt prinşi, izgoniţi, sau în izgonire trimişi sau oriunde într-alt feli sînt ţinuţi, să li se dea slobozenie, încă şi bunurile sau Moşiile lor, care cu acest prilej fură confişcăluite, sau într-alt chip sînt de la ei luate, şi până acum le-au ţinut, iarăşi să li se dea înapoi, nefăcînd nici o pretenzie, adecă nemic împrotivindu-se cu un cuvînt: să le întoarcă înapoi, precum mai nainte de facerea greşelei fură. // 101

Pre acestea Noi îi iertăm şi greşala lor uitată o facem, nădăjduind cum că această a noastră preste dreptăţi facere de bine sau milă le va sluji lor spre bine şi ei de ici înainte nu se vor mai abate la căi nedreapte nici se vor lăsa a se mai înşela, ci vor fi oamenii cu minte deşteptată şi cu simţiţi întrgi.

Cu acestea se închie Manifestul care înălţatul împărat al Rossiei în zioa pornirei sale cătră Viena l-au lăsat D: Ministrului de dreptate.

Spre întregimea unor articuli ce astăzi am lăsat în Manifest, poruncesc Eu ca diregătoriului Senat spre îndreptare să-l descoperi:

1) Ca spre cunoaşterea sau însămnarea anului 1812 orînduitele pentru Nemeşi Monete cu peteaoa Sf. Vladimir la înbumbătoarea hainei să le poarte.

2) Ca orînduiala pentru cei afară din ţeară ieşiţi după urzitul Manifest din 15 mai 1779 şi după Decretul Senatului din 13 Ianuarie 1788 întocmită adecă: toţi fără desclinire călătorii afară din ţeară, fie ei din ceata Militărescă sau din cea cetăţenească, care după aceaste doao hotărîte terminuri, din ţările cele streine se vor întoarce, şi la cea mai de aproape Deregătorie se vor înştiinţa trăbuie să se lase slobozi după plăcere alegîndu-şi loc de a-şi chivernisi viaţa, a întra iarăşi în slujba militărească, la cele mai de nainte lăcaşuri iarăşi a se întoarce pre eişi în cetăţi a se // 102 scrie sau la locurile unde se vor orîndui să se aşeaze. Iară oamenii ce au moşii carii după urmarea acestei slobozenii iarăşi întră în slujbă sau la deregătoriile la Coronă se scriu în sus cînd va fi lipsă ca iarăşi

să se prindă la Cătane acela se se socotească ca cum ar fi prins la Cătănie. Încît e despre ceialalți călători afară din țeară care încă n-au ieșit afară din graniță, ci înlăuntru în țară s-au ținut, trăbuie acestea iertați, și iarăși se se rădice la cea stare, în carea mai nainte fusease.

3) Încît e pentru veniturile care în multe feliuri se dau pentru scăderile Coronei, să se îndreapte fieștecare după Decretul carele Procurir-Gheneralu Somoilov în 2 Septem 1793 l-au dat ca nu cumva la primirea neplătirilor sau în alte de acest feli lucruri, să se ameastece ca cum sa-r ținea de ceşti aici mai jos puşi articuli.

4) La adunarea sau strîngerea scăderilor Coronei și la pagubele pănă la 2000 de Ruble, să se urmeze după cea cu temei făcută rînduială prin ocîrmuitoriul Senat din anul 1801. Și ca cum de aceaea s-ar ținea să se socotească tocma așa acele scăderi care la descoperirea dintîi au fost mai mari decît Suma, iară după plătire fură micșorate sau scăzute precum așijderea și acele care măcar că îndată la începutul descoperirei preste 2000 de Ruble au trecut după întîm- // 103 plata împărțire la deosebite Persone, fieștecăruia dintru aceia preste 2000 de Ruble nu se vine.

6) Împlinirea Articului al optule al Manifestului să se înțeleagă supt numele Negoțitorilor lor de furtușaguri. Mai pre urmă.

7) Că cele ce supt Articulul al optălea al Manifestului se cuprind nu trăbuie de acel feli de lucruri să se creadă a fi, despre care încă nici o socoteală nu s-au făcut, și pentru care nimenea nicăiri Suma Coronei n-au dat-o.

În 30 de zile ale lui August înălțatul împărat la Comisia Shoalelor de Popi un preaînalt Decret au lăsat, care aceste cuprinde în sine:

„După ce Eu toate în bună orînduială le-am adus, ce mie Comisia Scoalelor de Popi prin Memoriialul lor din 27 a lunei aceștiia mi le-au pus înainte, Socotesc Eu a fi de lipsă, ca cugetele cele despre creșterea Popilor celor tineri (Cliricilor) să le descoperiu. Cursul dintîi al învățăturilor din Academia lui Alexandru Neviski, s-au sfîrșit cu învățăturile cursului al doile a țircului Petersburg și cu începutul al doile a celor din Moscva. Eu poftesc și voiesc de aici înainte, ca Comisia să aibă grije precum la aceşti noi făcuți învățători, așa și Shoalele singuri să se îndreapte, ca prin aceasta din ale lor singure priceaperi spre Shoalele adevărului să aibă aplecare. Descoperirea sau descurcarea este așa, după însemnarea ei, lățimea // 104 luminării, care trăbuie chiar aceea să fie, întru întunerec luminează, și întunearecul nu o cuprinde. Ca întru toate întîmplările de această lumină să se țină, trăbuie pre cei ce se învață prin bune mijlociri la cel adevărat izvor a-i povățui care Sf. Evanghelie prin deplinită înțelzepciune învață, unde acela așa zice: Hristos este calea, viața și dreptatea sau adevărul. Voi sînteți Icoana sau povața, pre tineri cătră faptele cele creștinești prin Shoalele aceste a-i îndrepta. Spre acest temei se va putea zidi îndreptarea, sau ducerea de mînă, povățuirea, care acestora spre chiemarea lor foarte le este de lipsă, neavînd nicio frică că nu vor pricepe care vrea, umbrit fiind cu lumina celui de sus, să fie hirotonit. Eu sînt încredințat cum că Comisia Shoalelor de Popi cu ajutoriul Răscumpărătoriului toată silința o vor pune ca să ajungă șa scopul acela, fără de care nu se poate nice o adevărată folosință nădăjdui se va strădui.”

Alexandru

Cinstiți Prenumeranți pentru această Carte

Naționul Românesc din Prințipatul Moldaviei ... 415
Naționul Românesc din marele Prințipat al Țării Românești ... 374
Naționul Românesc din Craiova în Valahia mică ... 112
Naționul Românesc din Aradu vechi în Ungaria ... 104
Nați: Rom din Caransebeș în Bănat ... 90
Naționul Românesc din Brașov în marele Prințipat al Ardealului ... 75
Naționul Românesc din Sibiiu în marele Prințipat al Ardealului ... 66
Nați: Rom: din Timișoara în Bănat ... 55
Nați: Rom: din Logoj în Bănat ... 54
Nation: Rom: din Roman în Moldavia ... 45
Naționul Românesc din împărăteasca cetate Vienna ... 24
Naționul Românesc din Făgăraș în marele Prințipat al Ardealului ... 16

Din Crăiasca Cetate Buda.

La Reghistratura înălțatului Crăiescului Locumtenențiale al Ungariei Consilium ... 2
Preacinstitul D. Petru Maior de Dicio-Sent-Marton Protopopul Gurghiului și la înălțatul Crăiescul Concilium Locumtenențiale al Ungariei Crăiesc al Cărților Revizor ... 10
Dumnealui Cinstitul Dimitrie Bandi ... 1
Dumn: Cinst.: Mihail Pulia ... 1
Dumn. Cinst.: Gheorghie și Dimitrie Ceapa ... 4
Dumn. Cinst.: Dimitrie Diamandi ... 1
Dumn. Cinst.: Constantin Buhoschii ... 1

Naționul Românesc din Peșta.

La Crăiasca a Țării U[n]gurești Bibliotecă ... 1
La slăvitul Museum al Crăieștei Biblioteci a țării Ungurești ... 1
Preacinstitul Domn Ioann Teodorovici Parohul Românes[c] de leage Grecească Pravoslavnică în Peșta, și a Preci. Consistorium din Buda Assesor ... 5
Dumn: Cinst. Emanuil Dimitriadi învățătoril Elinesc ... 1
Cinstitul Domn Georghie Montan Învățătoriul Shoalei Românești ... 1
Dumnealui Cinstitul Naum Derra ... 6
Dumn: Cinst: Nicolae Roja ... 2
Dumn: Cinst: Ambrosie Dociu ... 2 // 3
Dumnealor Cinstiții Athanasie și Constantin Grabovschii ... 5
Dumn: Cinst: Constantin Alexiovici ... 5
Dumn: Cinst: Anastasie Zico ... 1
Dumn: Cinst: Ioann Papa Econom ... 1
Dumn: Cinst: Ioann Barati ... 3
Dumn: Cinst: Naum Arghiri ... 1
Dumn: Cinst: Stefan Vitali ... 2
Dumn: Cinst: Ioann Emanuil Tica ... 2
Dumn: Cinst: Constantin Arghiri ... 2
Dumn: Cinst: Sterio Zisi ... 1
Dumn: Cinst: Gheorghie Şuliovschii ... 1
Dumn: Cinst: Athanasie Puliovici ... 2
Dumn: Cinst: Mihail Muciu din Mișcolț ... 1
Dumn: Cinst: Stefan Țfian din Vaț ... 1
Dumn: Cinst: Ioann Cusmanovici ... 3
Dumn: Cinst: Atanasie Scutarii ... 1
Dumn: Cinst: Gheorghie Vitali ... 2
Dumn: Cinst: Nicolae Iancovici ... 1
Dumn: Cinst: Ioann Marco Raicovici ... 1
Dumn: Cinst: Vasililie Buciu ... 1
Dumn: Cinst: Anastasie Cheptenar ... 1
Dumn: Cinst: Constantin Macinca ... 3
Dumn: Cinst: Nicolae Malaghecea ... 1
Dumn: Cinst: Ioann Povovțchi din Mișcolț ... 1

Dumn: Cinst: Sterio Fardi din Machedonia ... 1
Dumn: Cinst: Stoian Petrovici ... 1
Dumn: Cinst: Ioann Dona din Mişcolţ ... 1
Dumn: Cinst: Anastasie Buhovschii ... 1
Dumn: Cinst: Ioanichie Ceaprazi ... 1 // 4
Dumn: Cinst: Gheorghie N. Maciu ... 1
Dumn: Cinst: Dimitrie Constantin Mosico ... 1
Dumn: Cinst: Athanasie Vulpe ... 1
Dumn: Cinst: Maxim Vulpe din Neoplanta ... 2
Dumn: Cinst: Fraţii Muciu ... 4
Dumn: Cinst: Ioann Gherga ... 1
Dumn: Cinst: Sevastos Gheorghie Econom ... 1
Dumn: Cinst: Mihail Tiangiafil ... 1
Dumn: Cinst: Ioann Papa Dimitriu ... 1
Dumn: Cinst: Naum Dimitrievici ... 1
Dumn: Cinst: Anastasie Derra ... 1
Dumn: Cinst: Thoma Derra ... 1
Dumn: Cinst: Constantin Derra ... 1
Dumn: Cinst: Angheli Sideri ... 1
Dumn: Cinst: Georghie Daniel din Machedonia ... 1
Dumn: Cinst: Demeter Gheorghie Dora din Ogrida: în Machidonia...1
Dumn: Cinst: Iovan Ciochina din Bucureşti ... 3
Dumn: Cinst: Naum Gheon şi Stamu ... 1
Dumn: Cinst: Marcu Mandrimu din Panciova ... 1
Dumn: Cinst: Constantin Nicolau ... 1
Dumn: Cinst: Constantin Lazar ... 1
Dumn: Cinst: Constantin Raicovici ... 2
Dumn: Cinst: Nicolae Constantin ... 1
Dumn: Cinst: Emanuel Nichifor ... 2
Dumn: Cinst: Ioann Dimo Mano ... 1
Dumn: Cinst: Athanasie Nicolau din Aradu vechi ... 1
Dumn: Cinst: Mihail Cuişor ... 1
Dum: Cinst: Constantin Cuişor ... 1